

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

עם כל התאוות של האדם,
בסופו של יום התאוות לא באמת מעניינות אותנו.
יש נקודה פנימית בלב שהאדם מרגיש — כל זה לא מעניין אותי בכלל,
רק דבר אחד מעניין אותי, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים!

[מתוך השיעור 'פרישות ממותרות בדורנו']

דברים־חזון תשפ"ב

דברים־חזון ה'תשפ"ב

- 04 להתחבר לגוף**
נקודה מעובדת
העבודה הנשית של ימות המשיח
- 05 "הואיל ונדחה – ידחה"**
שיעור ל"ז בתמוז ותשעה באב נדחים
מהות צום נדחה, עבודת הדחיה
אצל הבינוני ותיקון היחס לגוף
- 14 פרישות ממותרות בדורנו**
שיעור להילולת החוזה מלובלין
עיון בתורה של החוזה מלובלין
ובסיפורים אודותיו
- 21 תקופות וגימטריאות**
פרקי אבות – פרק ג משנה יח
למה צריך גימטריאות?
- 22 "מול סוף"**
קדושת לוי
לחשוב על הסוף
- 24 יבנה המקדש**
מלכות ישראל – תיקון המדינה
המקדש – פרוייקט אנושי־אלוקי
- 25 הניגון החסידי**
ניגון מספר 519
ניגון מח"י תשרי תשפ"ב
- 26 הסיפור החסידי**
תשובה ואהבה
החוזה מלובלין
- 28 מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
חלום על ס"ת וקריאת שם לבת
- 29 פֶּאֶזְרוּ לְעֵלְיָם**
בית הבְּחִירָה הַחֲפָשִׁית
רְזִי יִלְמֵד אוֹתָנִי מֵהַהֲבִדֵּל בֵּין הַעֲדָפָה
לְבְּחִירָה וְאִיךָ זֶה קָשׁוּר לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובתוכם לקוראינו היקרים. לפניכם גליון **נפלאות** לשבת פרשת **דברים-חזון**, מלא בכל טוב כתמיד, עם **שיעור נפלא מענייני דיומא** – צום תשעה באב נדחה ו"הואיל ונדחה – ידחה".

מה בגליון?

השבוע באמתחתנו **שני שיעורים הקשורים לעיצומו של יום**, האחד נוגע ל**צום נדחה** והשני עוסק בתורה של בעל ההילולא של תשעה באב, **החווה מלובלין**. בשיעור הראשון, שנמסר **בשבת י"ז בתמוז דהאי שתא**, מעמיק הרב **בשיחה למדנית של הרבי** הנוגעת ל**צום נדחה**, וכדרכו **מרחיב את היריעה לכיוונים חדשים ומעניינים** – מהותו של צום נדחה ו"עבודת הדחיה" **אצל הבינוני** [לעומת עבודת הצדיק]. את השיעור חותם פרק העוסק ב**תיקון היחס אל הגוף**, מתוך התבוננות **בעיני שבצום אל מול עונג שבת הגשמי**. בשיעור השני, **שיעור לכבוד היוללת החווה מלובלין**, מבאר הרב תורה של החווה על הפסוק **"ידעת היום והשבות אל לבבך וכו"**, מחלק אותה ל**שלושה חלקי 'עבודה'** – התבוננות ברוממות האל, התבוננות בשפלות האדם והתכלית – **פרישה ממותרות**. בהשגחה פרטית, גם בשיעור זה נוגע הרב ביחס אל הגוף ומאוויו תוך הסבר **מקומה של הפרישות** – הנדרשת [תרתני משמע] רבות בתורתם של תלמידי הבעש"ט – **בדורנו אנו**. בשיעור גם שזורים **שני סיפורים** על החווה עם **ביאורים משיבי נפש**. **אל תחמיצו!**

על **החווה מלובלין** תוכלו לקרוא גם במדור ה**סיפור החסידי** ואתנו בגליון גם מדור ה**ניגון החסידי** שנעדר מהגליונות האחרונים. **מפאת קוצר היריעה** חלקים רבים וחשובים נשמטו **משיני שיעורי הגליון**. כתמיד, חלקים אלה ישלחו במקומם **בשיעור המלא** ברשימת התפוצה שלנו. **אם אתם עדיין לא מנויים, זה הזמן להצטרף דרך כתובת הדוא"ל המופיעה בעמוד הסמוך**.

שבת שלום ומבורך וגאולה שלימה,

המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם

שלחו הודעה לאחיה במספר 054-7827702

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

להתחבר לגוף

המשיח יכרית את זרע עמלק ורק אז יוכל לבנות את בית המקדש).

זהו תהליך של הכנעה־הבדלה־המתקה: עינוי הגוף הוא הכנעה, ההתמקדות בצרכי הנשמה היא הבדלה, אך ההמתקה השלמה היא הנאת הגוף! כשם שהחיבור הנכון אל הגוף הוא המפתח לתכלית המצוות שבין האדם למקום, מימוש תאוות ה' ל"דירה בתחתונים", כך הוא גם מפתח לקיום המצוות שבין אדם לחברו: בראשית העבודה קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך" תלוי בעשיית הנשמה עיקר והגוף טפל, המאפשרת להתגבר על הפירוד הגופני בין היהודים ולהתמקד באחדות הנשמות שלהם. אמנם, מי שמתנהג באכזריות אל גופו עלול, חלילה, להתאכזר גם אל זולתו. לכן, בסופו של דבר, החיבור הנכון בין כל היהודים תלוי בחיבור תמים ופשוט בין נשמת האדם וגופו – חוויה בה גם צרכי גוף האדם ורצונותיו נכללים, מתוך מודעות טבעית, בעבודת ה' שלו.

מצות "ואהבת לרעך כמוך" מתחילה בבית היהודי, בין האיש והאשה, ואז יש בו גם "דירה בתחתונים" – "שכינה ביניהם". הגבר נוטה להתמקד בהתגברות על הגוף ובהתמקדות בחיי הנשמה – בתורה ובתפלה – אך עבודת ה' של האשה דורשת ממנה לשים לב אל גופה, להתחשב בחולשותיו ואפילו לממש באופן בריא ונכון את רצונותיו (ומתוך כך גם להתחשב כראוי בזולת ולגמול עמו חסד). על ימות המשיח נאמר "ברא הוי' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר" – על הגבר ללמוד מאשתו כיצד לחבר את הגוף אל הנשמה. כשהופכים את תענוג הגוף לאלוקי מכשירים אותו ליעוד העתידי, לאחר תחית המתים – חיים נצחיים בגוף גשמי.

בסיס עבודת ה' של היהודי הוא אתכפיא – כפיה־עצמית כדי להתגבר על תאוות הגוף. יום צום מבטא עבודה זו בשלמות, אך גם בשאר הימים משתדל עובד ה' לצמצם את תענוגי הגוף ולהסתפק במועט. אפילו בשבת, שיש מצוה לענגה באכילה ושתייה, המגמה היא להפוך אותן לתענוג הנשמה. בדומה לכך, עבודת האתהפכא של הצדיקים עוסקת בהיפוך הנטיות הגשמיות לרוחניות, ולא דווקא בקידוש החומר. כך רבינו הקדוש, רבי יהודה הנשיא, העלה על שולחנו את כל מעדני עולם, אך לפני פטירתו מהעולם פשט את עשר אצבעותיו והצהיר שלא נהנה מהעולם אפילו באצבע קטנה – היתה זו עבודת הנשמה בלבד.

אכן, עבודת הכנעת הגוף וההתמקדות בתענוג הנשמה הן רק שלב־בינים, המתאים לזמן הגלות. כל עוד עמלק נמצא בעולם "אין השם שלם", יש הפרדה בין הצד השמימי־הנשמתי (י־ה) לצד הארצי־הגופני (וה) – וכאשר הגוף והנשמה 'צוררים' זה לזה יש צורך בהכנעת הגוף כדי להגביר את גילוי הנשמה. אך חלילה לנו מלקבל את הפירוד העמלקי – הבשורה המשיחית היא חיבור תענוג הנשמה עם תענוג הגוף (שני ביטויים שהמוצע ביניהם הוא ביאת המשיח). רק חיבור הנשמה עם הגוף יאפשר לעשות לה' יתברך דירה בתחתונים (שעל כן

שיעור

שיעור לי"ז בתמוז ותשעה באב נדחים

"הואיל ונדחה – ידחה"

קיצור מהלך השיעור

בשבת י"ז בתמוז השנה מסר הרב שיעור שאין מתאים ממנו לשבת ט' באב ולצום ה"נדחה". השיעור מבוסס על **שיחה למדנית עמוקה של הרבי**, בנגלה ובחסידות, כשהוא מעמיק בה ומרחיב אותה לכיוונים חדשים ומפתיעים. **פרק א** מתמצת את השיחה, המסבירה את מהותו של **צום נדחה**, תוך העמקה ב'**עבודת הדחיה**', בתהליך ה**עיבוד** של חוויה בכל העולמות (כשהירידה בעולמות יוצרת ריחוק גובר והולך מהחוויה, לטוב ולמוטב) ובהבדל בין עבודת **הבינונים**, השווה לכל נפש, לעבודת ה**צדיקים**. **פרק ב** הוא מעין נספח, משמעותי מאד, העוסק ב**תיקון היחס אל הגוף**. **יום צום** מחד ועונג **שבת** מאידך מציבים בפנינו את שאלת היחס הנכון לגוף, והפרק מדבר על היעוד המשיחי של **חיבור הגוף והנשמה** שצריך לצמוח על גבי העבודה הגלותית בה יש ביניהם **ריחוק ופירוד**.

אב אלא) מי"ח תמוז עד י' אב. ורמז: **חי תמוז י אב** עולה **כב** ברבוע;

יש שיחה של הרבי על י"ז בתמוז שחל בשבת², י"ז בתמוז נדחה, כמו השנה. השיחה היא לי"ז בתמוז, כי היא מבוססת על סיפור שסיפר הרבי הריי"צ³ על התבטאות של הרבי המהר"ש בשבת י"ז בתמוז בשנת תר"מ (שנת הולדתו של הרבי הריי"צ, דהיינו שזו היתה

א. "הואיל ונדחה ידחה"

דחית י"ז בתמוז וט' באב השנה

השבת היא י"ז בתמוז, אז הצום נדחה ליום ראשון, ובקביעות כזו יהיה אותו דבר בתשעה באב, שיחול בשבת וידחה ליום ראשון. אם כן, השנה **כב** ימי בין המצרים – התיקון, על ידי וידוי ותשובה, של **כב** אותיות האלף-בית בהן פגמנו בחטאינו⁴ – הם (לא מי"ז תמוז עד ט'

נרשם (מחזרה טלפונית של הרב) ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה מאוד. שבת י"ז תמוז תשפ"ב (ח"ב) – כפ"ח.

א ראה בני יששכר מאמרי חדשי תמוז'אב מאמר ב.

ב לקו"ש חל"ג שיחת י"ז בתמוז.

ג שיחת י"ב תמוז ש"ת (סה"ש ה'ש"ת עמ' 157).

'הזדמנות פז' לשוב אל ה', וגילוי הענין על ידי עינויי היום (עבודת ה"גברא"). כאשר יום הצום חל בשבת עצם הענין של "יום רצון" מתקיים בשבת עצמה, ואף מתחזק על ידי קדושת השבת, ורק דיני העינוי שחלים על האדם לא יכולים להתקיים ולכן הם נדחים (למחרת, כמעין 'רשימו' של היום הקודם). לפי רבי, על אף שלא ניתן לצום בשבת, הענין הפנימי של הצום כן מתקיים בשבת. על יום כיפור (אבי כל הצומות בתורה) נדרש^ח "לחיותם ברעב"^ט, שהצום ממשיך חיות לנשמה (שמחיה גם את הגוף כפשוטו), ומכיון שאכילת שבת בשלימותה היא אכילה בה כל הענג הוא מקיום מצות ה', לא ענג הגוף אלא ענג הנשמה, ניתן להגיע ביום השבת עצמו למעלת "לחיותם ברעב" (בדומה למן^י, שבהיותו מזון 'נשמת' שלא נתפס בגדרי הגוף והפסולת שבו וכו', נאמר בו "ויענג וירעיבך ויאכילך את המן"^י). לכן, אומר רבי, עיקר עינוי של יום התענית התקיים בשבת, הן מצד החפצא ("יום רצון") והן מצד הגברא (עבודת "לחיותם ברעב"), ואת הצום כפשוטו ניתן לדחות ולבטל לגמרי. רבנן לא הודו לרבי, משום שכל עוד לא בטלו הצומות נדרש גם העינוי כפשוטו, וגם הענין הפנימי של "לחיותם ברעב" בשבת מתקיים רק במת-מעט שכל הנאת השבת היא אצלם נשמטית, ללא שמץ ענג גשמי, ו"התורה על הרוב תדבר"^י.

לאור כל זאת מסביר הרבי את דברי הרבי מהר"ש, ששמח שמחה גדולה בקביעות כזו ואמר

ח לקו"ת שה"ש י"ד, ב ועוד.
ט תהלים לג, יט.

י אף על פי כן, כאשר יום כיפור חל בשבת יש לצום, כי החיות של "לחיותם ברעב" כפשוטו גבוהה יותר גם מהחיות הנמשכת לאדם על ידי מצות אכילת ושתיית שבת קדש – ביום כיפור החיות היא בבחינת קדש הקדשים (המקום אליו נכנס הכהן הגדול, לפני ולפנים, רק ביום כיפור).

יא ראה תו"א סה, ג ובכ"מ.

יב דברים ח, ג. וראה קהלת רבה ה, י (ויומא עד, ב).

יג מו"נ ח"ג פל"ד.

שבת ה'שלוש-זכר' שלו), אבל רוב דברי הרבי שם מתאימים גם ובעיקר לתשעה באב שחל בשבת ונדחה. מצד הענין, הנושא שייך יותר לתשעה באב, הכולל את כל צומות החורבן, ורוב המקורות בנגלה שהרבי מביא שם הם בנוגע לתשעה באב נדחה. לכן, מתאים ללמוד את השיחה הזו השבת, אבל לפרסם אותה לשבת של תשעה באב השנה.

זו שיחה ארוכה ויפה, שרק נחזור בקיצור על העיקר שלה ואחר כך נרחיב לגבי כמה נקודות:

תמצית שיחת הרבי על צום 'נדחה'

לגבי תשעה באב שחל בשבת יש מחלוקת – "אמר רבי הואיל ונדחה ידחה, ולא הודו לו חכמים"^א. בתחלה הרבי מציע להסביר שהמחלוקת האם תקנת הצום היא לכתחילה, כך שכאשר התאריך חל בשבת זמנו של הצום הוא יום ראשון, או שזמנו של הצום הוא שבת והוא רק נדחה כמעין 'תשלומי' ליום ראשון (והרבי מביא מהאחרונים שלש נפקא-מינות, לקולא ולחומרא, בין האפשרויות) – לפי חכמים הצום חל ביום ראשון כ"זמנו", בכל תוקפו, ולפי רבי הצום נדחה ומכיון שכך תוקפו חלוש וניתן לדחות-לבטלו לגמרי. בהמשך אומר הרבי שנראה שלכולי עלמא הצום הוא "נדחה"^ב, אלא שיש כאן שתי בחינות דחיה – לפי רבי הדחיה היא כפשוטה, דחיה גמורה עד לבטול הצום, ולפי חכמים היא רק איחור של הצום.

אחרי עוד דיון, בו מביא הרבי את דברי האחרונים שמחלקים בין "חלות שם תענית על היום" ל"חלות דיני וחיובי התענית על האדם", נותן הרבי את ההסבר הפנימי למחלוקת: בכל צום יש שני ענינים – היות יום התענית "יום רצון להוי"^א מצד עצמו (ב"חפצא של היום),

ד מגילה ה, ב.

ה ביחס להסבר הראשון כאן, ההסבר השני הוא בבחינת 'רבי שברבנן', ודוק.

ו צפנת פענח הלכות תענית פ"א ה"ט ובכ"ד.

ז ישעיה נח, ה.

לעומת זאת, הצדיק הוא אחד שלא דוחה מה שצריך לעשות, הוא מקיים הכל מיד – גם אם לא בגשמיות, כמו שהיית חושב שצריך לקיים זאת למראית עין, הצדיק מקיים אותו בפנימיות בצורה אחרת. בכל אופן, הצדיק מקיים הכל מיד, לכן כאשר משהו אצלו "נדחה" הכוונה שהוא נדחה לגמרי – את הפנימיות הוא עשה מיד ואת החיצונית אין צורך להשלים.

בלשון הקדש אין הרבה שרשים שמתחלים באותיות

דח. חוץ מ־**דחה**, שני השרשים העיקריים הם **דחף** ו־**דחק**. אף על פי שהאותיות האחרונות בשלשת השרשים האלה אינן אותיות שיש ביניהן קשר מובהק של חילוף וכיו"ב, התוכן של שלשת השרשים דומה וקרוב, כפי שמציין גם הרד"ק^{טז}, עד שצריך להתבונן מה ההבדל בין סתם לדחות משהו, לדחוף אותו או לדחוק אותו. גם בשרשים **דחפ** ו־**דחק** יש דר־משמעות – דחף יכול להיות יצר הרע, דחף לעשות דבר מסוים, ויכול להיות סילוק משהו הצדה (כמו באנגלית – push away), ואפילו דחיקת הקץ, שפירושה הפעלת לחץ לקירוב הקץ, מתקשרת גם לדחית וריחוק הקץ^{יז}.

הקשר בין שרש **דחה** לשרש **דחק** קשור לכל נושא ההדחקה, שדברנו עליו בזמן האחרון^{יח}. למה הפסיכולוגים לא אוהבים הדחקה? הם אומרים שמה שאני מדחיק יצוץ לי באופן אחר, יתכן גם אופן פחות רצוי, ולכן עדיף לחטט ולגלות את הבעיה ולעשות טיפול שרש לפני שהדברים יופיעו במקום אחר. השיטה של

כל עוד לא בטל
הצומות נדרש גם
העיניו כפשוטו,
וגם הענין הפנימי
של "לחיותם
ברעב" בשבת
מתקיים רק
במתי־מעט שכל
הנאת השבת היא
אצלם נשמתית,
ללא שמץ ענג
גשמי

"הלואי"^{יט} שיהיה נדחה באמת", ואת התייחסותו של הרבי הרי"צ, שסיים את הסיפור באמירה "ברכה של צדיק הלא מתקיימת, הלואי שכן יהיה, ושיהיה נדחה באמת ויהפך לששון ולשמחה": הרבי המהר"ש התכוון למעלת השבת, "יום רצון" שניתן להגיע בענג שבו גם למדרגת "לחיותם ברעב", ואיחל שכל אחד יזכה לכך בעבודתו בפועל. הרבי הרי"צ הוסיף על כך אמירה שברכת הצדיק ודאי תתקיים בכל אחד בפועל, וממילא גם התענית

כפשוטה (ביום ראשון) תתבטל לגמרי, ואף תתגלה בשלמות מעלת ה"יום רצון" בהפיכת ימי התענית "לששון ולשמחה ולמעדים טובים"^כ (כשני שלבים בגאולה, המתאימים לשתי תקופות בימות המשיח – בטול הצומות בשלב הראשון והפיכתם לששון ושמחה בשלב השני).

מדרגות של דחיה

לפי המסקנה של הרבי, שגם לפי רבי וגם לפי רבנן אם הצום חל בשבת הוא "נדחה" (ולא נקבע לכתחילה ליום ראשון), יוצא שיש כאן שתי משמעויות של דחיה – או שהצום עדיין קיים, רק נדחה לזמן אחר (לפי רבנן), או שהוא נדחה לגמרי, מפקיס להתקיים (לפי רבי). כמו שעוד נסביר באריכות, דעת רבנן ודעת רבי הן עבודת הבינוני ועבודת הצדיק. יוצא שעבודת הבינוני היא לדחות דברים לזמן אחר, כמו מישהו שדוחה דבר, לא מקיים כל דבר תיכף ומיד בשלמות, ולכן הוא נדרש אחר כך ל"תשלומין".

^{טז} ראה ספר השרשים לרד"ק שרש 'דחף'.
^{יז} ראה כתובות קיאי, א וברשי" שם ד"ה "ושלא ירחק את הקץ" וראה גם סנהדרין צז, א.
^{יח} ראה שיעור כ"ד סיון השתא, נדפס בגליון חקת (וראה גם גליון אביטה'נפלאות פינחס השתא).

יד הרבי המהר"ש הופך את דברי רבי "הואיל ונדחה ידחה" לתפלה וברכה, "הלואי שיהיה נדחה באמת", בתקוה לביאת אליהו מבשר הגאולה ודחית הצום המוחלטת (וראה עירובין מג, ב שיתכן שאלוהו יבוא בשבת ומשיח ביום א' ואזי יבטל הצום).
^{טו} זכריה יג, ב (וראה רמב"ם סוף הלכות תעניות).

בבחינת ראייה, על דרך "מתו מוטל לפניו"^{כב} – כאילו האדם עומד ורואה כעת את בית המקדש נשרף^{כג} – וכאשר הוא נדחה הוא כבר בגדר שמיעה בלבד (בזמן שהמת מוטל לפני האדם חלים דיני אנינות, ואילו דיני אבלות מתחילים רק כשהמת נקבר או על כל פנים מסתלק מעל פני האבל – השמיעה שמתחילה את האבלות 'רצופה' לראיה של האסוף). ליתר דיוק, גם בשמועה גופא יש הבדלים בדיני אבלות בין "שמועה קרובה", בה חלה אבלות רגילה, ל"שמועה רחוקה"^{כד} (כאשר גם ביחס לחורבן יש משמעות ל"יום השמועה"^{כה}). בסופו של דבר, ככל שעובר הזמן, הצרה נשכחת לגמרי – זו שכתה חיובית, כמו שחז"ל מדברים במעלת הברית־הגזרה "על המת שישתכח מן הלב"^{כו} – ואז האבלות נדחית לגמרי.

ארבעת השלבים האלה הם כנגד ארבעת העולמות – ככל שהעולם גבוה יותר הוא יותר חווה את האירוע:

הראיה, שהיא החוש שכנגד ספירת החכמה^{כז}, שייכת לעולם האצילות – "אבא מקנן באצילות"^{כח} והחכמה נקראת "נקודה דנעיץ"^{כט} בכל עולם האצילות. על עולם האצילות נאמר "לא יגרך רע"^ל, כך שכאשר מדובר בחוויה שלילית, חווית החורבן, צריך לומר שבעולם האצילות עצמו הראיה היא בעיקר איך בתוך החורבן יש טוב אלקי מוחלט^{לא}, איך ביום תשעה באב נולד המשיח – "איזהו חכם? הרואה את

הרבי, שהרבה פעמים צריך לנקוט בהיסח הדעת, אומרת שמה שאני מדחיק, דוחה מטיפול כרגע, כבר נחלש, כך שגם אם יופיע הוא יהיה פחות בעייתי (כמו צום נדחה, שדיניו קלים יותר^ט), ולאט־לאט הוא גם יעלם לגמרי בע"ה – "הואיל ונדחה ידחה".

בלשון הקדש בתנ"ך יש רק עוד שרש אחד שמתחיל דח – דחן^ב, סוג של דגן. לכאורה אין לו קשר לשרשים הקודמים, אבל לפי הקשר הלשוני אפשר ללמוד סגולה – כנראה כשאוכלים דוחן מקבלים את הכח לדחות את הצום לגמרי, לדחוף אותו הצדה ולהדחיק אותו... בארמית יש עוד שרש חשוב שמתחיל דח – דחל, במשמעות של יראה (דחילו ורחימו).

באמת, הדחיה שייכת לעבודת היראה של קו שמאל, "שמאל דוחה" מתוך יראה. במושגים שנראה בהמשך, הדחילו ("שמאל דוחה") הוא שרש האתכפאי והרחימו ("ימין מקרבת") הוא שרש האתהפכא, הפיכת הימים הללו לששון ולשמחה ולמועדים טובים.

דחיה מעולם לעולם

כמו שכבר אמרנו, כשהצום "נדחה" הדחיה פועלת קולא בהלכה. למה? בגלל הריחוק מהאירוע. ביום האירוע עצמו בכל שנה מתקיים "נזכרים ונעשים"^{כא}, אך ביום המחרת כבר מתרחקים קצת מזכרון האירוע, וככל שרושם האירוע נשכח במקצת כך מתמעטת חומרת הצום. יחסית, הזכרון ביום האירוע עצמו הוא

יט שו"ע או"ח תקנט, ט.

כ יחזקאל ז, ט.

כא אסתר ט, כה.

כב ברכות פ"ג מ"א.

כג שיחת י"ב תמוז תשד"מ ס"ג.

כד שו"ע יו"ד סימן תב.

כה יחזקאל לג, כא. וראה מעין גנים ח"א עמ' קעו.

כו פסחים נד, ב. וראה בשיעור הנ"ל הערה יח, וש"נ.

כז תקו"ז ע (קכב, א); ע"ח ש"ד פ"א. ובכ"מ.

כח ראה תקו"ז ו (כג, א); תחלת פירוש הרמ"ז על זהר ח"ב. ובכ"מ.

כט זהר ח"א ג, ב.

ל תהלים ה, ה.

לא ראה גם תניא אגה"ק יא (ובשיעורים עליה החל מכ"ב אדר תש"פ).

רבי הוצה לדחות

את הצום עד
לעולם העשיה
ולשכוח ממנו
לגמרי - "הואיל
ונדחה ידחה",
דחיה אחרי דחיה,
מדחי אל דחי
במורד העולמות

החייבית שהזכרנו) נותנת מקום רב לפעולה שלמה של תיקון על ידי האדם למטה, תכלית רצון ה' בבריאה ("אשר ברא אלהים לעשות" ^{לט}, "לתקן", דווקא על ידי האדם ^ל).

ולסיכום:

אצילות ראה	
בריאה	שמועה קרובה
יצירה	שמועה רחוקה
עשיה	שכחה

לפי רבנו, כאשר הצום נדחה הוא הופך מראה (חווית החורבן בורביום) לשמיעה, והאבלות נעשית קלה יותר כ"שמועה קרובה" או כ"שמועה רחוקה" ^{מא}. רבי, לעומתם, רוצה לדחות את הצום עד לעולם העשיה ולשכוח ממנו לגמרי - "הואיל ונדחה ידחה", דחיה אחרי דחיה, מדחי אל דחי במורד העולמות (שכאן הוא למעליותא, בהתרחקות מצעד החורבן), עד לעולם העשיה (ורמז: ג"פ דחיה - מאצילות לבריאה, מבריאה ליצירה ומיצירה לעשיה - עולה אף, סוד "אף עשיתיו"). שוב, אצל רבי הדחיה באה מתוך מגמה של תיקון, "ועשה הרבה". את כח התיקון העשיה של רבי, דווקא מתוך הרגישות לשכחה, מוצאים גם בהקשר אחר, כאשר רבי חושש שהתורה תשתכח מישראל ולכן מקיים "עת לעשות להוי' הפרו תורתך" ^{מב} וכותב את התורה שבעל פה (וכך מדמה אותה למקרא שבעולם

לט בראשית ב, ג.

מ בראשית רבה יא, ו ועוד.

מא אם הצום נדחה משבת ונקבע לכתחילה לראשון - כהצעה הראשונה של הרבי - דיני האבלות שבו הם כ"שמועה קרובה", ואם הצום נדחה כתשלומין ליום הראשון דיני האבלות שבו הם על דרך "שמועה רחוקה". לפי מסקנת הרבי, שלכל הדעות הצום נדחה, מסתבר להסביר שבצום בזמנו הראיה והשמיעה באות בורביום, כ"תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין" (ראה זהר ח"ג רצ, ב), על דרך צדדי החפצא והגברא שביום התענית - חוויה ישירה של האירוע עצמו, החפצא, והאבלות החלה על האדם, הגברא - והצום הנדחה כ"תשלומין" הוא כבר בגדר "שמועה רחוקה", ודוק.

מב תהלים קיט, ככו. גיטין ס, א ופסקי ר"ד שם.

הנולד ^{לב}. חווית החורבן עצמה, עם תוקף האבלות, היא כבר השתקפות חיצונית יחסית של הראיה האמורה, החיצונית של עולם האצילות (על דרך, להבדיל, עמידתה של הקליפה דאצילות בראש עולם הבריאה ^{לג}, משום שבאצילות "לא יגרר רע", כנ"ל).

השמיעה, שהיא החוש השייך

לספירת הבינה ^{לד}, שייכת לעולם

הבריאה - "אמא מקננא בכורסיא" ^{לד}. כאן הכוונה ל"שמועה קרובה" - על דרך שמיעה כפשוטה, שהיא במהירות הקול... (ביחס למהירות האור של הראיה, בעולם האצילות, שהיא כחוויה ישירה ומידית ממש של המציאות) - כאשר הרושם של הרע חזק וקרוב.

"שמועה רחוקה" שייכת כבר לעולם היצירה,

עולם הרגש, כשהיחס הוא בעיקר למשמעויות של האירוע (שלוקח זמן להפנים אותן אל הלב). בהקבלת העולמות ללבושי הנפש, מחשבה, דבור ומעשה ^{לה}, עולם היצירה הוא עולם הדבור - בו היחס לאירוע הוא בבחינת "אמור מעט" ^{לו} (לעומת החוויה הרחבה והחזקה במחשבה - בבריאה).

בעולם העשיה, "אף עשיתיו" ^{לז} ("אף הפסיק הענין" ^{לח} מהעולמות שקדמו), יש שכחה גמורה, אין זכר לאירוע לא מצד החפצא ולא מצד הגברא, כאשר ביחס לחורבן, הצום נדחה ומתבטל לגמרי. מה"אמור מעט" של עולם היצירה עוברים ל"ועשה הרבה" של עולם העשיה - שכחת החורבן למעליותא (ההדחקה

לב תמיד לב, א.

לג תורת שמואל תרמ"א עמ' קצט ואילך באריכות.

לד תקו"ד ו (כג, א).

לה ספר הליקוטים בראשית פ"א.

לו אבות פ"א מט"ו.

לז ישעיה מג, ז.

לח ראה לקו"ת ריש בלק.

בכללות, עבודת הבינוני היא עבודת האתכפיא ועבודת הצדיק היא עבודת האתהפכא¹³ – הבינוני צריך לעשות אתכפיא ולצום ואילו הצדיק הופך לגמרי את הצום לעבודת "יום רצון" שבתית, ועד שהצום הופך לששון ולשמחה. בעצם, יש כאן בשיחה שתי מדרגות בתוך האתכפיא – אתכפיא של האדם (הגברא), שנדרש לצום, כדעת רבנן, ואתכפיא של הצום (החפצא), שנדחה לגמרי, כדעת רבי. כפי שמסביר הרבי, גם בימות המשיח ישנם שני שלבים (כנגדם דברו הרבי המהר"ש והרבי הרי"צ) – בהתחלה יש לצום רק "אתכפיא", הוא בטל, ורק אחר כך יש גם "אתהפכא" והצום הופך לשמחה ולששון ולמועדים טובים, על דרך היחס בין צדיק שאינו גמור, שרק הרגדחה (לגמרי) את יצרו הרע, לצדיק גמור, שהפך את יצרו הרע למקור של אהבת ה'¹⁴. במאמרי "באתי לגני"¹⁵ הרבי הרי"צ קורא למדרגה השניה של האתכפיא "אתכפיא המביאה לידי אתהפכא" – שלב-בינים בין האתכפיא לאתהפכא. באופן פשוט, הסדר הזה, של צום-בטול הצום-הפיכת הצום (אתכפיא-אתהפכא-אתהפכא), הוא הסדר היסודי¹⁶ של הכנעה-הבדלה-המתקה (חש-מל-מל, כאשר מל-מל היינו שתי תקופות של ימות המשיח).

ב. תיקון היחס לגוף מעלת העבודה עם הגוף

כשלומידים את השיחה בהשקפה ראשונה, נראה שתכלית העבודה היא מדרגת הצדיק, שאכילת שבת אצלו היא תענוג הנשמה בלי שום תענוג הגוף, ורק מכיון שרוב האנשים לא יכולים להגיע למדרגה זו הלכה כחכמים. אבל

העשייה¹⁷, היינו שיש בו כח להמשיך את אור עולם האצילות עד לעולם העשייה¹⁸).

עבודת הבינוני ועבודת הצדיק – חאתכפיא לאתהפכא

היחס בין דעת רבנן ודעת רבי הוא כמו ההבדל בין עבודת הבינונים לעבודת הצדיקים. הצדיקים מסוגלים להגיע באכילת השבת שלהם לדרגת "לחיותם ברעב", ללא כל הנאה גשמית, ולכן אין צורך להשלים את הצום, אך "מדת כל אדם"¹⁹ היא עבודת הבינוני (ו"הלואי בינוני"²⁰), שנדרש להשלים את הצום משום שבאכילת השבת שלו אינו מגיע להתפשטות מהצד הגשמי של האכילה (שעל כן מקובל בחב"ד שבמצוות שיש בהן הנאת הגוף, על דרך ענג שבת, אין צורך להדר...²¹). בעולם הזה, בו רוב הציבור לא שייך למדרגתו של רבי, שלמרות כל המעדנים שעלו על שולחנו תמיד²² לא נהנה מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה²³, הלכה כרבנן (כמו ברוב המחלוקות בהן מכריעים "יחיד ורבים הלכה כרבים"²⁴, ובפרט "הלכה כרבי מחברו ולא מחבריו"²⁵, משום שהיחיד מדבר באצילות והרבים בעולמות התחתונים ב"ע"ב²⁶).

מג תקו"ז יד, א. וברבי מקומות.

מד תניא אגה"ק כו (וראה גם פ"מ בהגה).

מה תניא רפי"ד.

מו בית רבי ח"ב פ"ח הערה ג.

מז תו"מ תשט"ז ח"א עמ' 161 וש"נ.

מח ברכות נז, ב.

מט כתובות קד, א.

נ ברכות לז, א ועוד.

נא פסחים כז, א (וראה גם כתובות כא, א וב"ב קכד, ב).

נב ראה גם **חסידי דוד הנאמנים** ח"ו עמ' 199. ובכ"מ.

נג חשוב להדגיש שאין זו רק כניעה בדיעבד למגבלות המציאות, אלא יש מעלה בפסיקה לרבים במדרגת "הלואי בינוני" על גבי הפסיקה ליחידים במדרגת הצדיקים (וכדלקמן פ"ב). כך מסביר בעל אוה"ח את פסוק "דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל" (במדבר כד, יז) בסוד "זכו אחישנה" לא זכו 'בעתה' (סנהדרין צח, א), שגאולת "אחישנה" ("דרך כוכב") תלויה בכך שעם ישראל בכללותו יהיה במדרגת הבינונים ("עקב"), ורק אם אין זכות-בינונים כללית לישראל נזקקים לגאולת "בעתה" ("קם שבט"). הבאה מכח הצדיקים המעטים שבכל דור ("ישראל"), ודוק.

נד תניא פכ"ח. ח. ועוד.

נה שם פ"ו.

נו סופ"ב.

נד כש"ט (קה"ת) כח.

עבודת הקרבנות לא מתבטאת רק בתענית, בה מתפללים "שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך על גבי המזבח ותרצני"עב, אלא "שלחנו של אדם מכפר עליו"עג באכילתו כדבעי^{עד} ובהכנסת אורחים^{עה} (היפך האכזריות). "תמים [יהיה לרצון]" הוא היחוד הטבעי של הגוף והנשמה, מודעות טבעית בה "כולו להוי" (גם ה"לכם" הוא "להוי")^{עו}.

לא לפירוד!

האכזריות היא מדת עמלק – אם נשארים בהפרדה בין הנשמה והגוף יש בכך משום הפגם של עמלק, שרוצה להפריד בין י-ה ל-וה^{עז}, להשאיר את עם ישראל עם העיסוק בנשמה השמימית בלי חיבור לגוף הארצי (ורמז: **תענוג הגוף** עולה ז"פ גוף, כנגד ז הספירות התחתונות, **וה**, שבכללותן בסוד "תפארת גופא"^{עח}). הבעל שם טוב פירש^{עט} את הפסוק "חכם לב יקח מצות"^{עו} כמלמד שבכל מצוה יש לקיים שתי מצוות – כל מצוה כוללת גם את מצות הנשמה, ההתקשרות לה', ש"אין עוד מלבדו"^{עא}, וגם את מצות הגוף, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים (היינו בגוף דווקא, שלכן כל המצות הן מצות מעשיות שנוגעות לגוף^{עב} ואין מצות בכלל בעולם הנשמות והמלאכים, שלכן לא ניתנה להם תורה^{עג}).

כמו שלמדנו^{עד}, כמו שעמלק מנסה להפריד

באמת, אדמו"ר הזקן כותב^{נח} שהבחירה של ה' היא דווקא בגוף היהודי, לכן הגוף היהודי הוא קדוש^{נט}, ורבי לוי יצחק מברדיטשוב מסביר^{סא}, כמו שאנחנו תמיד מזכירים^{סב}, שהקב"ה הוא אבא שמתענג דווקא מהתענוג של בניו בגוף שלהם. על האכילה מתוך מודעות לקדושת הגוף היהודי, "כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו"^{סג}, דורשים את הפסוק "בקרבך קדוש"^{סד} (שמסיומו, "ולא אבוא בעיר", לומדים ש"אמר הקב"ה לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה"^{סו} – תיקון החורבן עליו מתענים). בהמשך אותה סוגיא^{סה} נדרש על מי שמזיק לגופו בתענית הפסוק "ועוכר שארו אכזרי" ("המתענה ומכחיש בשרו נקרא אכזר"^{סז}) – מי שמתאכזר לגופו מאמץ לעצמו את מדת האכזריות בכללות, וקרוב לוודאי שהיא תופיע אצלו גם ביחס לחברו, ר"ל לפני התפלה אומרים "הריני מקבל עלי מצות עשה של 'ואהבת לרעך כמוך"^{סח} כדי לבטל מכל וכל את מדת האכזריות ורק לרחם על כולם ולאהוב את כולם, לא רק בנשמתם אלא גם בגופם^{סט}, מתוך ההכרה שה' בחר בגוף היהודי. התקשרות כל הנשמות לפני התפלה היא כדי שהתפלה תהיה רצויה כקרבן, "תמים יהיה לרצון"^{עא} (ולא כבעל מום, חלילה)^{עב}.

נח תניא פמ"ט.

נט ראה גם לקו"ש ח"ח עמ' 407-410.

ס קדושת לוי יוחי ד"ה "הוא יתן מעדני מלך" ועוד.

סא ראה ביאור קדושת לוי בגליון וארא השתא. ובכ"מ. סב תענית יא, ב. וברש"י שם: "כאילו כל מעיו קדוש ואסור להכשין".

סג הושע יא, ט.

סד תענית ה, א (וראה בהמשך דברי רש"י הנ"ל הערה סב).

סה שם יא, ט.

סו רש"י שם.

סז ויקרא יט, יח.

סח שער הכונות דרושי ברכת השחר. שו"ע אדה"ז או"ח מו, יא.

סט ראה במדור מענות ותשובות בגליון מסעי, ובד"ה "ואתה תצוה" תשמ"א ס"יא "ולהעיר".

ע ויקרא כב, כא.

עא ראה דרמ"צ איסור שנאת ישראל ומצות אהבת ישראל

ספ"א (כח, ב), וש"נ.

עב ברכות יז, א.

עג שם נה, א, ועוד.

עד דרמ"צ מצות אכילת קדשים פ"ב (צא, ב).

עה ראה רש"י לחגיגה כז, א ולמנחות שם ד"ה "שולחנו מכפר עליו".

עו ע"פ פסחים סח, ב.

עז ע"פ תנחומא תצא ט. ע"ח ש"ח פ"א.

עח הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

עט כש"ט (קה"ת) אות ט"א.

פ משלי י, ח.

פא דברים ד, לה.

פב ראה **לחיות במרחב אלוקי** ביאור ז וש"נ.

פג קידושין נד, א. ובכ"מ.

פד בח"א של השיעור – נדפס בגליון מטות.

רבי, שפעל בתחלת תקופת הגלות ונאלץ להתמודד עם שכחת התורה, צריך היה לתת כח לנשמה בזמן בו הגוף מסתיר על הנשמה^א וצריך לבטל את הנאתו כדי לגלות את הנשמה ולהתקשר לתורה^ב, אך הבשורה המשיחית האמתית היא היכולת לחבר את **תענוג הגוף עם תענוג הנשמה** (שהממוצע ביניהם עולה **ביאת המשיח!**). על העבודה ה'נשית' הזו נאמר "חדשה אני בורא בארץ **נקבה תסובב גבר**"^ג (בגימטריא **ארץ ישראל**, מקום גילוי הקדושה בגשמיות).

הנאת הגוף שבבחינת דירה בתחתונים היא מעלת שרש עבודת הבינוני על עבודת הצדיק^ד, שלכן "**הלואי** ביווני" – "**הואיל** שנדחה ידחה" הצום כפשוטו, וכל אחד ואחד יאכל וישתה כרצון הגוף שזכה לדרגת "עשה רצונו כרצונך"^ה (כאשר ה"בטל רצונך מפני רצונו" אינו בטול רצון הגוף לגמרי, רק בטול אותו חלק בגוף שאינו "בלתי לה' לבדו"^ו).

היעוד של תענוג אלוקי גם לגוף – על דרך סעודת ליתן – הוא השער לחיים נצחיים שאין בהם "לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים [גם בגוף הגשמי ממש] מזיו השכינה"^ז, חיי נצח של הגוף בעולם הבא (כדעת הרמב"ן^ח והמקובלים, ולא כדעת הרמב"ם^ט שתענוג העולם הבא הוא לנשמה בלבד). אכן, ישנם צדיקים שזוכים למדרגה זו, בגוף הגשמי, גם בעולם הזה – "עולמך תראה בחייך"^י.

א ראה זהר ח"א קמ, ב; שם קפ, ב. ראה תו"מ חכ"ה עמ' 312 ואילך.

ב וראה תנדב"א פכ"ו.

ג ירמיה לא, כא.

ד וראה גם לעיל הערה נג.

ה אבות פ"ב מ"ד.

ו שמות כב, יט.

ז ברכות יז, א.

ח שער הגמול פ"ט.

ט פיה"מ הקדמת פרק חלק ועוד.

בין י-ה ל-זה הוא גם מנסה להפריד בין האיש והאשה, לפגוע בשלום בית. היחס בין איש ואשה הוא על דרך היחס בין הנשמה והגוף^פ. הדגש על תענוג הנשמה בלבד מתאים יותר לאיש, הגבר שעליו להתגבר על תאוותיו. לעומתו, האשה בטבעה מודעת יותר לקדושת הגוף היהודי, שהרי דיני התורה דורשים ממנה להיות קשובה לגופה ולמתחולל בו, ומתפקידה לחבר את הגוף לנשמה (והרמז: ההפרש בין **גוף ל-נשמה הוא אשה!**). 'המין החלש' גם מודע יותר למגבלות הגוף מעוררות הרחמים^פ, וממילא לצורך לעבוד איתו ולא 'לשבור' אותו – מה שהוא ממש מיסודות תורת הבעל שם טוב, שאומר^פ שצריך לעזור לחומר הגוף ולרחם עליו. התכלית היא לחבר את האיש והאשה, את תענוג הנשמה עם תענוג הגוף (ורמז: "תענוג הגוף" עולה גם **איש ואשה**, חיבור שנעשה דווקא מכח ה"**אשה חדשה**"^פ ומדרגת **רוח הקדש** שלה, העולה מלמטה למעלה^פ).

העבודה המשיחית – המתקת תענוג הגוף

לכן, צריך להבין ששליטת תענוג הגוף במגמה שכל הענג יהיה תענוג הנשמה בלבד הם רק שני השלבים הראשונים – הכנעה (ביחס לגוף ישירות) והבדלה (הבדלת הנשמה מן הגוף) – אך התכלית היא ההמתקה, כאשר גם תענוג הגוף נעשה אלקי לגמרי (והרמז: **המתקה** עולה **הנאת הגוף!**). זו תכלית עבודת ה', לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, שעיקר שמחתו היא בחידוש המופלא (כמשל הצפור המדברת^פ) שדווקא מתוך הנאת הגוף מתקשרים לה' ומגלים ש"אין עוד מלבדו".

פ ראה גם זהר ח"א קכב, ב; שם קכט, א.

פו ראה **יין משמח** ח"ב עמ' כג'כד.

פז לוח "היום יום" כ"ח שבט.

פח דברים כד, ה.

פט קהלת יעקב ערך 'דו'. ובכ"מ.

צ ראה אור תורה (קה"ת) שיושפח ובכ"ד.

הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ כל צום הוא "יום רצון" (מצד החפצא), דבר המתגלה על ידי דיני התענית (מצד הגברא).
- ◆ כשצום חל בשבת דיני התענית נדחים אך ה"יום רצון" חל במלוא תקופו.
- ◆ באכילת שבת ניתן להגיע למצב של "לחיותם בערב" – חיות-תענוג הנשמה ולא הגוף.
- ◆ בבטול הצומות בימות המשיח יש שני שלבים – בטול הצום והפיכתו ליום שמחה.
- ◆ אצל הבינוני ה"נדחה" הוא לזמן מאוחר יותר ואילו אצל הצדיק ה"נדחה" הוא לגמרי.
- ◆ הבינוני נוטה לדחות מה שצריך לעשות – ואז נזקק ל"תשלומין" – והצדיק עושה הכל מיד (בפנימיות או בחיצוניות), ולא מותיר 'חובות' לזמן מאוחר יותר.
- ◆ הפסיכולוגים חוששים שהדחקה תדחה את הדבר להופיע בזמן ובמקום פחות רצויים.
- ◆ החסידות תומכת בהדחקה חיובית, המחלישה את הבעיה ויכולה גם להעלים אותה.
- ◆ אכילת דוחן היא סגולה לדחית-דחיפת-דחיקת הצום.
- ◆ היראה היא שרש לעבודת האתכפאי ("שמאל דוחה") והאהבה שרש לעבודת האתהפכא ("ימין מקרבת").
- ◆ הצום בזמנו הוא כראיית החורבן והצום הנדחה הוא כשמועה (קרובה או רחוקה) עלינו.
- ◆ שכחת החורבן והאבל – "גזרה על המת שישתכח מן הלב" – היא חיובית והכרחית.
- ◆ הירידה בעולמות היא התרחקות מהחוויה.
- ◆ בעולם האצילות "לא יגרך רע" – בתפיסה הישירה של החורבן רואים את לידת הגאולה.
- ◆ השכחה בעולם העשיה מפנה מקום לעבודת תיקון נרחבת של האדם.
- ◆ רגישות רבי לשכחה של עולם העשיה דוחפת אותו לכתוב את התורה שבעל פה – להמשיך את עולם האצילות עד למטה-מטה.
- ◆ עבודת הבינוני היא אתכפאי ועבודת הצדיק היא "אתכפאי המביאה לידי אתהפכא" (בצדיק שאינו גמור) ואתהפכא (בצדיק גמור).
- ◆ הכנעה-הבדלה-המתקה ביחס לצום: צום, בטול הצום, הפיכת הצום ליום שמחה.
- ◆ ה' בוחר בגוף היהודי ונהנה כאבא מהנאתם הגשמית של בניו.
- ◆ מי שמתאכזר על גופו – קרוב לוודאי שיתאכזר גם על חבריו.
- ◆ עבודת הקרבנות של האדם היא הן בתענית, במיעוט חלבו ודמו, והן באכילה כדבעי, "שולחנו של אדם מכפר עליו".
- ◆ "תמים יהיה לרצון" היינו יחוד הגוף והנשמה במודעות טבעית – "כולו לה".
- ◆ עמלק רוצה להפריד בין הנשמה והגוף.
- ◆ בכל מצוה יש ממד נשמתי וממד גופני – כשתכלית קיום המצוות הוא במעשה בגוף.
- ◆ כח חיבור הגוף לנשמה שייך לאשה.
- ◆ הכנעה-הבדלה-המתקה ביחסי הגוף והנשמה: עינוי הגוף, תענוג הנשמה, חיבור הגוף והנשמה.
- ◆ בגלות צריך להחליש את הגוף כדי לחזק את הנשמה – אך הבשורה המשיחית האמתית היא חיבור תענוג הגוף עם תענוג הנשמה.
- ◆ מעלת עבודת הבינונים על עבודת הצדיקים מתבטאת בעשיית "דירה בתחתונים".
- ◆ התכלית היא להגיע ל"עשה רצונו כרצונך" ברצונות הגוף (על ידי "בטל רצונך מפני רצונו" – בטול הממד הנפרד בהנאת הגוף).
- ◆ הפיכת תענוג הגוף לאלוקי היא הפתח לחיים נצחיים – נשמה בגוף.

פרישות ממותרות בדורנו

קיצור מהלך השיעור

בשיעור קצר שמסר הרב בסמיכות להילולת החוזה מלובלין הוא מבאר תורה קצרה שלו על פסוק ההתבוננות **"וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ חתחת אין עוד"** (תוך הנגדתו לפסוק "אתה הראת לדעת כי הוי' הוא האלהים אין עוד מלבדו"). הפסוק כולל שלשה חלקי 'עבודה' – התבוננות **ברוממות האיל**, התבוננות **בשפלות האדם** ותכלית העבודה היא **פרישה מהמותרות**. בשיעור מוסבר כי כל החלקים הללו הם חלק מתנועת ה"שוב" ומוסברת הפרישה ממותרות בדורנו. בלימוד התורה שזור פירוש פנימי לשני סיפורים אודות החוזה – על **תולדות חיי** ועל **דרך התשובה** הנוקבת שהוא מורה.

הוא חזר לרבי ר' שמעלקע לעוד שש שנים, עד הסתלקותו, ורק אחר כך הוא הגיע לרבו המובהק, הרבי ר' אלימלך מליז'נסק. ההקדמה הזו קשורה גם לווארט שנאמר בהמשך.

המגיד נהג להתפלל ביחידות, אבל כשהגיע לסוף התפלה הוא קרא למנין להכנס לחדרו ואמר "אין כאלהינו" במנין – היה חשוב לו לומר במנין דווקא את הקטע הזה. כנראה היה מנין קבוע שיועד לכך, אך פעם היה חסר אחד וקראו לאברך שעמד בחוץ, החוזה, להכנס להשלים מנין. כאשר המגיד רק התחיל לומר "אין כאלהינו", החוזה ראה את כל פמליא של מעלה יורדת וממלאת את החדר – הוא יצא מהכלים, התעלף, והיו

בטלן – רצוא" בלי "שוב"

אתמול, בתשעה באב, היה יום ההילולא של החוזה מלובלין זי"ע ולמדנו מתורתו^א. נלמד כעת עוד קטע קצר מדבריו על פרשת השבוע – ואתחנן. לפני כן, נפתח בסיפור אודותיו, מהתקופה בה היה במעזריטש. כשהחוזה היה צעיר הוא היה תקופה קצרה אצל המגיד ממעזריטש נ"ע. חשוב לדעת שעוד קודם הוא היה אצל הרבי ר' שמעלקע מניקלשבורג, שקרב אותו, ומקובל שאחרי הסתלקות המגיד

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. י' מנחם־אב תשפ"א – כפ"ח.

א נדפס בגליון ואתחנן נחמו תשפ"א.

בכל עיר צריכים עשרה בטלנים – אנשים שיכולים לבוא לכאן כל יום בעשר בבקר, באמצע מרוצת החיים, אין להם מה לעשות בחיים...

– קודם כתוב "אתה הראת לדעת כי הוי' הוא האלהים אין עוד מלבדו"^ט וכעבור כמה פסוקים כתוב "וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד".^י רואים שיש ודאי קשר בין הפסוקים, וצריך להבין את היחס ביניהם. החוזה, בפשטות, מדבר רק על הפסוק השני – אבל מתוך דבריו

יובן גם איך הוא מפרש את הפסוק הראשון. קודם כל נראה תופעה יפה ופשוטה במספר המלים: בפסוק הראשון י מלים ובפסוק השני הנה מלים^א, כך ששני הפסוקים משלימים ל"סוד הוי' ליראיו"^ב.

מה ההבדל בין הפסוקים מבחינת התוכן? בפסוק הראשון כתוב "אין עוד מלבדו" ובפסוק השני רק "אין עוד"^ג.

עוד הבדל: בעוד בפסוק הראשון אין כלל מציאות של נבראים, לא של שמים ולא של ארץ, רק "אין עוד מלבדו", בפסוק השני כתוב גם "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת".

בפשט, הפסוק הראשון מתאר את החוויה שהיתה לנו במתן תורה, "אתה הראת" בגילוי מלמעלה, בלי עבודה של האדם. הפסוק השני הוא לא תיאור אלא ציווי בהווה שדורש עבודה – "וידעת היום והשבת אל לבבך", התבוננות המעוררת את מדות הלב, עיקר עבודת ה'. צריך להתבונן "כי הוי' הוא האלהים" – איפה? "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת וגו'".

צריכים להוציא אותו מהחדר. זהו סיפור ידוע, אבל פחות ידוע שיש שתי גרסאות בסיפור ביחס לתגובת המגיד: אנחנו תמיד מספרים^ד שהמגיד אמר – 'מי הכניס את הבטלן הזה לכאן?!'. זהו הנוסח היותר ידוע^ה. מה הכוונה כאן 'בטלן'? שהוא רק רואה מלאכים ונופל, מתמוטט. אבל יש עוד גרסה, נשמעת אפילו יותר טוב, שהמגיד אמר

– 'האברך הזה כבר אוחז ב"רצוא", אבל "שוב" הוא לא אוחז עדיין^ו. הוא יודע איך לרוץ כלפי מעלה, תנועה ה"רצוא" באה לו בטבע, אבל חסרה לו תנועת ה"שוב". אם הוא היה אוחז ב"שוב" לא היה מתעלף כאשר "נפתחו השמים ואראה מראות אלהים"^ז.

מחיבור שתי הגרסאות נבין את גדר המושג 'בטלן': כתוב שבכל עיר צריכים עשרה בטלנים – אנשים שיכולים לבוא לכאן כל יום בעשר בבקר, באמצע מרוצת החיים, אין להם מה לעשות בחיים... אלה בטלנים שבגדר של "רצוא". אנשי מעשה, שקשורים לעולם הזה, באופן חיובי, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים^ח – הם אנשי "שוב". צריך גם אנשי "רצוא", שיהיה "רצוא ושוב"^ט. כמובן, השלמות היא שיהיה לך את שתי התנועות – "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק". הסיפור הזה הוא הקדמה טובה לתורה שנלמד כעת.

"אין עוד מלבדו" ו"אין עוד"

בפרשת השבוע ישנם שני פסוקים קשורים

ט דברים ד, לה.

י שם פסוק לט.

יא חלוקה זו מדגישה ש'26, הערך של "שם בן ד" (קידושין עא, א) – שם הוי' ב"ה – הוא 'מספר בית' של ד, ד במשולש (י) על גבי ד ברבוע (הוה).

יב תהלים כה, יד.

יג "אין עוד מלבדו" ו"אין עוד" משלימים לידי פעמים הוי', בחלוקה לז"פ הוי' (יעקב) בר"ת ז"פ הוי' באמצעי וסופי תיבות!

ב ראה התוועדות א' אייר תשע"ז.

ג אוצר ישראל מערכת החוזה מלובלין אות ד ובכ"ד.

ד מאמר מרדכי ח"ב מערכת החוזה אות ב.

ה יחזקאל א, א.

ו ראה מגילה ה, א.

ז תנחומא נשא טז.

ח יחזקאל א, יד.

בשפלות האדם.

התבוננות בשמים גורמת לעליה ודבקות בבורא והתבוננות בארץ גורמת לשפלות – כך הוא מפרש את המלים "ממעל" ו"מתחת". על ידי התבוננות "בשמים" זוכה לעליה תמידית בנפש, "ממעל", בעילוי אחר עילוי. הביטוי הפשוט הוא דבקות בה' – אך בשביל להיות תמיד דבוק בה' צריך כל הזמן לעלות. מחשבה-התבוננות "על הארץ" גורמת ל"מתחת", שפלות – אתה הכי מתחת, הכי בשפלות. הוא לא כותב כאן, אבל "מתחת" מזכיר את הביטוי "דירה בתחתונים" – רמז שהתבוננות בשפלות האדם, "הארץ מתחת", מסוגלת להמשיך את ה' לתוך התחתון. התבוננות ברוממות האל מעלה את האדם למעלה ואילו התבוננות בשפלות האדם מורידה את ה' למטה – לכן היא הדרך לכתחילה. ה' קשור אליך, ואם אתה באמת בשפלות ה' שוכן אתך – "אשכך ואת דכא ושפל רוח"^ט – יש לו דירה בתחתונים.

איזו התבוננות קודמת?

אם כן, "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" כולל את שתי ההתבוננויות היסודיות – ברוממות האל ובשפלות האדם.^כ ההסבר מיד מזכיר לנו את המחלוקת בין הרבי ר' אלימלך לאחיו הרבי ר' זושא באיזו התבוננות מתחילים – ברוממות האל או בשפלות האדם.^{כא} לא כתוב מי אמר מה, כמו שדברנו הרבה פעמים.^{כב} לפי דברי החוזה, תלמיד רבי אלימלך, שתי ההתבוננויות הן שמים וארץ, כך שהמחלוקת שלהם היא כמו מחלוקת בית שמאי ובית הלל מה קדם – השמים או הארץ.^{כג} אם

מכאן מובן שגם מצד התוכן הפסוק הראשון הוא ה"י של שם הוי', חכמה, ראייה ישירה, "אתה הראת לדעת". יחסית, הדעת בפסוק הזה ("לדעת") היא דעת עליון. בפסוק השני, "וידעת היום והשבת אל לבבך", הדעת היא יחסית דעת תחתון – "דעת המתפשט" מהמח ללב.^{כד} שוב, זו כבר עבודה, "ועבד הלוי הוא"^{כה}. עבודת האדם היא בינה^{כו}, מתחילה מ"ה עילאה שבשם (לא י), וההמשכה היא ל"ה שבשם, שהן גם הסוד של "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" – שמים וארץ הם ז"א ונוקביה, תפארת ומלכות, ה"ה של שם הוי'. הכל מתחבר יפה מאד.

רוממות האל ושפלות האדם

כעת נקרא את תורת החוזה ונראה איך הוא מסביר את הפסוק:

"בשמים ממעל". תתבונן ברוממות אל בעולמות העליונים שנקרא "בשמים ממעל" כדי שתהיה תמיד עולה למעלה למעלה בדבקות הבורא ב"ה.

בדברי החוזה מודגש שכל הפסוק הוא התבוננות – "תתבונן!". אצל הבעל שם טוב ותלמידיו התבוננות פירושה גם הרגשה שאתה נמצא שם, כמאמר הבעל שם טוב "במקום מחשבתו של אדם שם הוא נמצא ממש"^{כז}. כשאתה מתבונן "בשמים ממעל" אתה בשמים, המקום העיקרי של התגלות רוממות האל. מי שמתבונן "בשמים ממעל", ובהתגלות רוממות האל שיש שם, נמצא תמיד בעליה, בדבקות הבורא ב"ה.

"ועל הארץ מתחת" תעניין בשפלות גשמית שלך כדי שתהיה שפל בעיניך. אדם צריך להיות בשפלות – להתבונן

יט ישעיה נד, טו.

כ שו"ע או"ח צח, א.

כא תשואות חן (ליניץ), ליקוטים. וראה בהערה הבאה.

כב ראה באורך ביאור הרב לנעם אלימלך גליון ויצא תשפ"א וש"ב.

כג חגיגה יב, א; בראשית רבה א, טו.

יד ע"ח שכ"ה דרוש ב (מ"ק); ראה תניא אגה"ק טו; לקו"ת במדבר י, ג.

טו במדבר יח, כג.

טז ראה זהר ח"א קנד, ב; לקו"ת קרח נה, ב.

יז ראה זהר ח"ג רמח, א ועוד.

יח כש"ט (קה"ת) אותיות רח, רל, רפג.

אם אדם יתחיל בשפלות הוא יתבטל לחלוטין, 'אויס-מענטש', לכן צריך מקור אחיזה בשמחה, בהתבוננות המרוממת, כדי להמתיק את עצמת תחושת השפלות

כמו שמסבירים על לשון חז"ל "גר שנתגייר"^{כז} – ולא 'גוי שנתגייר'^{כח} – אבל היא אמרה רק "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת"^{כט} בלי לומר "אין עוד". חז"ל מפרשים שהשאיפה "חללו של עולם", לא ייחדה את ה' בחלל הפנוי. התוספת "אין עוד" אומרת שהצמצום לא כפשוטו, שגם בתוך הריקנות – גם בתוך האדם, כאשר הוא מרגיש יש לו חלל פנוי – ה' נמצא, "לית אתר פנוי מיניה"^ל. זהו היחוד של היהודי, ששם את ה' בתוך החלל, "אין עוד". אם כן, רואים מחו"ל שה"אין עוד" הוא תוספת חשובה מאד – עיקר אמונת היהדות.

"אין עוד" – שלילת המותרות

איך הוא מפרש כאן את "אין עוד" בעבודה? "אין עוד", לא תהיה מותרות הבא מצד הסטרא אחרא, כמו שאמר עשו "יש לי רב", כי אם כמו שאמר יעקב "יש לי כל".

זהו פסוק עיקרי בתורה, הפסוק של ההתבוננות בשני הקצוות-הקטבים שלה, אבל ההתבוננות עדיין לא מספיקה. כמו שאמרנו, גם רחב הזונה לפני גיורה יכולה להיות במדרגה הזו, אבל בשביל להתגייר ולהיות יהודי שלם אחרי ה"שמים ממעל" ו"הארץ מתחת" צריך "אין עוד" – לוותר על המותרות.

מאד מתאים לחוזה לומר זאת, כי ידוע^{לא} שמאז שהיה צעיה, עוד לפני שהגיע לדבי ר' שמעלקא, כל עבודתו היתה פרישות, שמירת העינים כפשוטה – כיסוי העינים במטפחת,

"שמים קדמו" (כמו בתחלת התורה, "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ") – מתחילים ברוממות הא-ל. אם "ארץ קדמה" (כמו בסיפור השני של מעשה בראשית, "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות הוי' אלהים ארץ ושמים"^{כב}) – מתחילים בשפלות האדם.

הם באו לשאול את רבם, המגיד ממעזריטש, במה ראוי להתחיל, והוא אמר שאכן לכתחילה ראוי היה להתחיל משפלות האדם, אבל בדורות האלה קשה מאד להגיע בתחלה לשפלות האדם באמת ולכן יש להתחיל מרוממות הא-ל. אם אדם יתחיל בשפלות הוא יתבטל לחלוטין, 'אויס-מענטש', לכן צריך מקור אחיזה בשמחה, בהתבוננות המרוממת, כדי להמתיק את עצמת תחושת השפלות. זהו הסדר בפסוק "ודעת היום" ("היום" רומז לימות המשיח^{כג}).

התוספת היהודית – "אין עוד"

עד כאן אולי היינו יכולים לפרש בעצמנו. עיקר החידוש שלו הוא בפירוש של ה"אין עוד", חותם הפסוק. קודם כל, עוד לפני שנאמר מה הפירוש – הוא אומר שלא מספיקים שני אלה, "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת". חשבתו ששלמות העבודה היא התבוננות ברוממות הא-ל ושפלות האדם, שתי התבוננויות שמכסות הכל, אבל הווארט כאן שצריך עוד משהו. הוא לא מביא כאן מקור, אבל בעצם זהו בדיקו מאמר חז"ל^{לב} ביחס לדברי רחב לפני שהיא התגיירה. היא היתה מוכנה עוד קודם להתגייר,

כז יבמות כב, א.

כח תשובות מהר"ם מרוטנבורג בשם ר"י החסיד; מדבר קדמות מערכת ג אות ג ועוד.

כט יהושע ב, יא.

ל תקו"ז נז (צא, ב).

לא עשר אורות (ברגר, פיטרקוב תרס"ז) מערכת ו אות כב.

כד בראשית ב, ד.

כה ראה סנהדרין צח, א (ובאורך לב לדעת מאמר "אמונה ובטחון" פ"ז ובאוריו).

כו ילקו"ש שמות רמז רסט; יהושע רמז י.

מציאות מסוימת של יש, כבר לא אין. ה"רצוא" האמתי הוא "רצוא" של אין, "אין עוד מלבדו", אין שמים, אין ארץ, רק ה' – "גאט איז אלץ" ('ה' הוא הכל).

רבי אייזיק מסביר^{טז} שה"רצוא ושוב" של עצם הנשמה הוא "גאט איז אלץ, אלץ איז גאט" ('ה' הוא הכל, הכל הוא ה') – אלה שני הפסוקים כאן, כפי שאנו תמיד מסבירים. בפסוק הראשון אין שום מציאות חוץ מה' – ה' הוא הכל. בפסוק השני יש מציאות אבל הכל ה' – השמים, הארץ וגם החלל הפנוי. ב"שוב" יש גם שמים וגם ארץ, גם עליה וגם ירידה, אבל סך הכל זהו "שוב" – כמו שכתוב בפרק הראשון של הלל, "המשפילי לראות בשמים ובארץ"^{טז}, בשביל ה' גם שמים וגם ארץ הם ירידה, הם דורשים ממנו השפלה, "שוב". גם אצל האדם, עבודת ההתבוננות, גם העליה שבה, "בשמים ממעל", וגם הירידה שבה, "על הארץ מתחת", וגם ה"אין עוד", שלילת המותרות – הכל "שוב".

פרישות בדורנו –

'שום דבר לא מעניין אותי'

הכי חשוב לדעת איך מקיימים בדור שלנו את ה"אין עוד" – אנחנו לא דור של פרישות^{טז}, לא דור של כיסוי העינים. אמרנו שהפסוק השני הוא פסוק של "שוב", להיות בתוך העולם. איך מקיימים היום את ה"אין עוד" שלו?

הקיום הפשוט הוא שכמה שאדם עסוק בעסקים שלו – "אין עוד!". נאמר ככה – 'שום דבר לא מעניין אותי. לא מעניין אותי מה קורה אם זה לא קשור לה'. אותי מעניין לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, אין לי עוד התענינות'. יש "אין עוד" כפי שהוא התכוון, פרישות

הוא לא ראה כלום מאז שהיה צעיר. לכן הוא זכה להיות "חווה". זו רק דוגמה, חוץ משמירת העינים היו לו ודאי עוד זהירויות – הדרך שלו היתה פרישות (זו היתה קצת מחלוקת בינו לבין הרבי ר' ברוך, כמו בסיפור שסיפרנו הרבה פעמים^{טז}).

הדוגמה של בעל מותרות כאן הוא עשו שאמר "יש לי רב"^{טז}, יותר ממה שאני צריך. לעומתו, יעקב אבינו אמר "יש לי כל"^{טז}, בדיוק כמה שאני צריך, הוא "שמח בחלקו". בעצם, למי ששמח בחלקו יש הכל – יותר מ"רב". בפשט "יש לי רב" אומר יותר ויותר מהצורך ו"יש לי כל" אומר שהוא מסתפק בחלקו, אבל באמת יש לו הכל. כמו שמפרשים בחסידות "על מנת שלא לקבל פרס"^{טז} – שלא מוכן לקבל "פרס" היינו חלק (פרוסה), אלא רוצה הכל, "אנא נסיב מלכא"^{טז}. הוא זוכה בכך דווקא כי לא רודף מותרות.

הנקודה הזו היא שתפסה את העין שלי כאן, התוספת של "אין עוד", בנוסף ל"בשמים ממעל" ו"בארץ מתחת".

עבודת ה"שוב"

אף שהוא מפרש ש"בשמים ממעל" היינו עליה לדבקות, "רצוא", יחסית לפסוק הראשון כל הפסוק השני הוא "שוב" – זהו היחס בין שני הפסוקים, י לעומת הוה, כנ"ל. היחס בין שני הפסוקים הוא דוגמה חשובה בתורה ל"רצוא ושוב":

ב"אין עוד מלבדו" אין אפילו "שמים" – האדם רץ ממש לעצמות, אפילו לא לגילוי של "רוממות האל בעולמות העליונים". הפסוק השני הוא "שוב", שבו גופא יש שתי מדרגות, שמים וארץ. ה עילאה היא עולם הבריאה,

לז כך באגרתו לחברו, נדפסה בלב דעת עמי קסז ואילך. לח תהלים קיג, ו.

לט ראה יין משמח ח"ב ש"ו בתורה "לב טהור ברא לי אלהים" (וש"נ) ובשיעור אור לי' שבט תשס"ז (נדפס בגליון בא תשפ"א).

לב ראה שיעור י' אב תשס"ז; ה' תמוז תשס"ח. ועוד.

לג בראשית לג, ט.

לד שם פסוק יא.

לה אבות פ"א מ"ג. ראה שינויי נוסחאות ותו"ט שם.

לו איכה ברה ג, ח.

הכי חשוב לדעת

"ברכה והצלחה" – אי"ו וחול"ל

ראיתי ווארט יפה: הרבי היה מברך כל אחד "ברכה והצלחה". אחד מגדולי הצדיקים – הרבה קודם – אמר ביחס למטבע הלשונית הזו, "ברכה והצלחה", ש"ברכה" היא למעלה מהטבע

ו"הצלחה" היא סיעתא דשמיא בטבע^מ. כשאתה עושה עסק ואני מברך אותך שתצליח הכוונה בטבע, כמו "הוא הנתן לך כח לעשות חיל"^{מא}, סיעתא דשמיא בדרך הטבע.

הוא אומר ש"יברכך הוי" מציון^{מב}, ברכה באה דווקא מציון, ארץ ישראל, ואילו הו"ל הוא מקום בו אתה מצליח או נכשל. אם החיים של מישהו הם או הצלחות או כשלונות, זאת אומרת שהוא עוד נמצא בחו"ל. אם החיים שלו הם ברכות על-טבעיות, פחות או יותר, הוא נמצא בארץ ישראל – "יברכך הוי" מציון". הביטוי "יברכך הוי" הוא גם תחלת ברכת כהנים^{מג}, "עד מהרה ירוץ דברו"^{מז}, למעלה מדרך הטבע.

כתוב "יברכך הוי" מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חייו. וראה בנים לבניך שלום על ישראל" – הכל מתחיל מ"יברכך הוי" מציון". כלומר, בנים הם ברכה, לא הצלחה. "יברכך הוי" מציון" בגימטריא דעת – זו דעת עליון. בארץ ישראל יש גילוי של "אתה הראת לדעת" (מוחין דאבא, סוד ה"י של שם הוי', כנ"ל) ובחו"ל נדרשת עבודת "וידעת היום והשבת אל לבבך וגו'".

מה באמת מענין אותך?

הוא אומר "מותרות הבא מצד הסטרא

איך מקיימים בדור שלנו את ה"אין עוד" – אנחנו לא דור של פרישות, לא דור של כיסוי העינים

מן המותרות בפועל, אבל יש את ה"אין עוד" שלנו. נאמר בצורה גסה קצת: אפילו עם כל התאוות של האדם, בסופו של יום התאוות לא באמת מעניינות אותו. הוא אוכל ועושה עוד דברים, לא מכוון לפרוש, אבל יש נקודה פנימית בלב שהאדם

מרגיש – כל זה לא מענין אותי בכלל, רק דבר אחד מענין אותי, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים! בשביל זה אני למטה. שמו אותי למטה, בעולם – "המשפילי לראות בשמים ובארץ" – בשביל לקיים את השליחות שלי, כמו אברהם אבינו, בעל השליחות הראשון בעולם. בשביל זה אני פה – בכל מקום ובכל מצב – ה' שם אותי פה בשביל לפרסם אלקות. זהו ה"אין עוד" אצלנו, תנועה של "שוב".

"רצוא ושוב" בחיי החוזה

אם נחזור לסיפור שפתחנו, עולה מכאן פירוש טוב:

החוזה התחיל את החיים בתנועה של "רצוא", גם כי הרבי ר' שמעלקא הוא מי שקרב אותו. כמו האחים הקדושים, הרבי ר' זושא והרבי ר' אלימלך, גם החוזה הוא אחד משני אחים קדושים – הרבי ר' שמעלקע מניקלשבורג ורבי פינחס בעל ההפלאה. מה היחס ביניהם? "רצוא ושוב". רבי שמעלקא הוא בטול, "אתה הראת וגו'", ואילו בעל ההפלאה כבר טיפוס אחר, מיושב לגמרי – בקושי ידעו אם הוא חסיד או לא. רבי שמעלקא היה בתנועת "רצוא", ואותה החוזה קבל ממנו (בהתאם לטבעו הראשון, כנ"ל).

עיקר מה שהרבי ר' אלימלך נתן לחוזה הוא ה"שוב", שהיה חסר לו בתקופה הראשונה בחיים. אצל הרבי ר' אלימלך כל עיקר ענינו ותפקידו של הצדיק הוא להמשיך גשמיות לצאן שלו, לעם ישראל, לכלל ישראל. בשביל מה גשמיות? "דירה בתחתונים", שידע שבא מה'.

מ נפלאות היהודי חידושי תורה תפח (ראה גם שיחתן של עבדי אבות ח"ב עמ' ס"ז; אמרי מנחם בחקתי; תו"מ תשמ"ה ח"א עמ' 680 ואילך).

מא דברים ח, יח.

מב תהלים קכח, ה.

מג במדבר ו, כד.

מד תהלים קמז, טו. ראה לקו"ת קרח נה, ד.

הוא בכה והתחנן, אבל הרבי לא רצה להתייחס אליו. כשהוא קם מהארץ הוא ניער את האבק מבגדיו, מהקאפטן שלו, והרבי אמר לו – 'עדיין מעניין אותך שהבגד יהיה נקי, זהו סימן שאתה לא רוצה לעשות תשובה באמת'. החוזה ראה שעדיין מעניין אותו משהו אחר – משהו פשוט, להוריד את האבק מהבגד. אי־התעניינות בשום דבר אחר נקראת "אין עוד".

סיכום

שוב, בהתחלה היה אצל החוזה "רצוא", "אתה הראת לדעת" – הוא נכנס ושומע "אין כאלהינו" של המגיד, רואה את כל הפמליא של מעלה ("אתה הראת") ומתעלף. אחר כך, אצל הרבי ר' אלימלך הוא קבל בעיקר את ה"שוב", ה"וידעת היום", והוא אומר שכלולים בו שלשה דברים – "בשמים ממעל, ועל הארץ מתחת, אין עוד", הכל חלקי ה"שוב".
יהי רצון שזוכה ל"רצוא ושוב" בשלמות.

אחרא" ולפי ההסבר שלנו היינו דברים שבאמת מעניינים אותך. אם משהו אחר באמת מעניין אותך – זהו סטרא אחרא. אפשר להדגים זאת מעוד ווארט יפה בסיפור של החוזה^{מה}:

פעם אחת כמה חסידים כתבו קוויטל לשלוח אליו. כשכל החסידים חתמו על הקוויטל היה גם איזה גביר שבקש שיוסיפו את שמו. כאשר החוזה, שנקרא על שם הראיה שלו, קבל את הקוויטל ועבר על השמות הוא רואה שכולם בסדר, יהודים יראים ושלמים. אך כשהגיע לשמו של אותו גביר הוא צעק – 'מה הנואף הזה עושה כאן?!' הדברים הגיעו בחזרה לאותו גביר, שכמובן אף אחד לא ידע מה הוא עשה. מתוך שהרבי קורא לו "נואף" הוא קבל הרהור תשובה ומיד נסע ללובלין – נכנס לרבי, נפל לפניו ובקש שיתן לו תשובה. הרבי אמר – 'לך מכאן, אתה לא רוצה לעשות תשובה באמת!'.
מה מאמר מרדכי מערכת החוזה מלובלין.

הלומד על מנת לעשות | צידה לדרך

- ◆ 'בטלך' הוא מי שיש לו "רצוא" אך חסר לו ה"שוב".
- ◆ היחס בין הפסוקים "אתה הראת לדעת" ו"וידעת היום" הוא י־והוה – "רצוא ושוב".
- ◆ התבוננות ברוממות הא־ל מעלה את האדם להדבק בה' והתבוננות בשפלות האדם ממשיכה את ה' לתחתונים.
- ◆ בדורנו, "היום", יש להתחיל את ההתבוננות ברוממות הא־ל כדי לא להתמוטט מההתבוננות בשפלות האדם.
- ◆ גם גר לפני גיורו יכול להתבונן "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" – היחוד היהודי הוא התוספת "אין עוד".
- ◆ ב"אין עוד" ממשיך יהודי את ה' גם ל"חללו של עולם" – גם למקומות הריקים בנפשו ובמציאות.
- ◆ ב"רצוא" "אין עוד מלבדו" וב"שוב" יש שמים וארץ.
- ◆ בדורנו הפרישות אינה בגשמיות אלא בנפש – עם כל התאוות, על האדם לחוש ש'שום דבר לא מעניין אותי באמת חוץ מהשליחות שלי, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים'.
- ◆ בחוץ לארץ עוסקים בהצלחה שעל פי דרך הטבע אך בארץ ישראל נמשכת ברכה שלמעלה מהטבע.

פרקי אבות

פרק ג', משנה י"ח

תקופות וגימטריאות

**רַבִּי אֱלִיעֶזֶר (בן) חֶסְמָא אֹמֵר, קִנְיִן,
וּפְתִיחֵי גְדָה, הֵן הֵן גּוֹפֵי הַלְכוֹת, תְּקוּפוֹת,
וְגִמְטְרִיאוֹת, פְּרָפְרָאוֹת לַחֲכָמָה.**

את המצוות, כללים ופרטים שונים, מספרי הלכות ופרקים¹.

אכן, כאשר עסוקים בלימוד התורה, ה"אָרְכָּה מְאֹרֶץ מְדָה וְרַחֲבָה מְנֵי יָם"², בהחלט יתכן להיות שקוע בתוכן עצמו, להעמיק ולהרחיב עוד ועוד ("הפוך בה והפוך בה"), מבלי להגיע לגימטריאות ורמזים. בסגנון משנתנו, אפשר לשבת לסעודה ולהשאר במנה העיקרית... אך בסיום הסעודה מגיעים לקינוח-פרפרת וכך נותר טעם טוב בפה מכל הסעודה. ובלמוד, כאשר רוצים לחתום נושא מסוים – מומלץ להשתמש בגימטריאות. החשבון שייך לספירת המלכות³, הספירה האחרונה, וכאשר נותנים גימטריא חותמים את הנושא ונוצרים אותו עמוק בזכרונו.

המקובלים, ובראשם האר"י הקדוש, הרבו להשתמש בגימטריאות, אך בדרושי חסידות חב"ד ממעטים בגימטריות. ההסבר לכך הוא שבחסידות נמצאים עדיין 'באמצע' התוכן הנלמד, מרחיבים ומעמיקים בו, ועוד לא מגיעים לפרפרת של הגימטריא. אכן, בחסידות שלימד הרבי בשנים האחרונות היתה מגמה ברורה של סיכום וחיתום ויחד עם זאת גבר השימוש בגימטריאות.

ה למשל בסיום ספר המדע "נשלם ספר ראשון... ומנין פרקים של ספר זה ששה וארבעים פרקים" וכו'.

1 איוב יא, ט.

2 זה ח"ג רכב, ב; ע"ח ש"ד (או"א) פ"ה. ובכ"מ.

"תקופות" היינו חשבון הילוך גרמי השמים, אסטרונומיה (כמו בהלכות קידוש החדש), "גימטריאות" היינו "חשבון האותיות ונוטריקון"⁴ (מהדרכים שהתורה נדרשת בהן⁵), והן "פרפראות לחכמה" כלומר "כמו הפרפראות שרגליו לאכול בסוף הסעודה לקנוח דרך תענוג"⁶.

בהמשך לזה ניתן לדרוש: "תקופות וגימטריאות" היינו סימני הגימטריא הבאים בסוף הלימוד, כאשר 'מקיפים' ומסכמים את התוכן הנלמד. כך דרשו חז"ל את שמות האותיות הסמוכות סמ"ך-ע"ן "סימנין עשה בתורה וקנה אותה"⁷ כדי לקנות את התורה יש לעשות סימנים שיקלו על הזכרון. הסימנים קשורים למספרים, כמו הרמב"ם שנוהג בהלכותיו למנות

נערך ע"י מנחם זאב וינגרט ע"פ שיעורים בסוד ה' ליראי ח"ב עמ' רנג ואילך.

א פירוש רש"י, וכיו"ב ברע"ב ועוד מפרשים. אך התוספות יום טוב מפרש (לפי הרמב"ם והמהר"ל) "גימטריאות" על חכמת החשבון, "מידה ותשבורת", הקודמת לחכמת התקופות (וראה הן עשיר ולחם שמים שהשיגו עליו).

ב ברייתא ד"ב מדות (מדה כט 'מלשון גימטריא', מדה ל' 'מלשון נוטריקון').

ג פירוש הברטנורא.

ד שבת קד, א. זו דרשת הילדים ("דרדקי") שאפילו בימי היושע בן נון לא נאמרה.

מול סוף

תמיד סוף ימיו, "דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון"^א. התודעה המתוקנת של "סוף אדם למות"^ב מביאה לעבודה של תשובה תמידית, "שוב יום אחד לפני מיתתך... ישוב היום שמא ימות מחר ונמצא כל ימיו בתשובה"^ג. ועוד, יש לקיים "סוף אדם למות" לכתחילה, כאשר בכל יום ויום מקיים בעצמו "אדם כי ימות באהל", להמית עצמו באהלה של תורה.

סוף הוא גם לשון סף ("סף השער"^ד). על ידי העבודה של "מול סוף" עובר האדם בסוף חייו בעולם הזה את הסף והמפתן לעולם הבא, מפרוודור לטרקלין, וכך ממשיך בעליה אחר עליה "ילכו מחיל אל חיל", מעולם לעולם ומהיכל להיכל ומסף לסף.

קבלת פני שכינה

נחזור לפירוש הקדושת לוי: השכינה היא המלכות הנקראת סוף, היינו "סיפא דכל דרגין", הבחינה האחרונה והתחתונה, בהיותה מקבלת מכל מה שמעליה ו"לית לה מגרמה כלום", בחינת אשה־נוקבא־מקבל. אך באמת השכינה־המלכות היא "אשת חיל עטרת בעלה [מעל

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר החדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן ונצרת ודי זקב.

כותב הקדושת לוי: אלה הדברים אשר דבר משה וכו'. במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תופל. נראה לפרש שערבה הוא לשון ערב. והנה בברייתו של עולם ערב קודם לבוקר כדאמרינן בריש ברכות. ואם כן תחלת ימי האדם נקראים ערב. לזה אמר בערבה מול סוף, דהיינו בהתחלת שנותיו של אדם תיכף יהיו כל מעשיו מול השכינה שנקראת סוף כידוע. בין פארן, כמו שדרשו רבותינו ז"ל שנקרא פארן שמשם יוצא פריה ורביה. ובין תופל, כמו שפירש רש"י לשון דיבור, והיינו שבין ברית המעור ובין ברית הלשון הכל יהיה מול סוף בקדושה ושמידה מעולה.

הקדושת לוי מפרש שכל עבודת האדם, מתחילת ימי חייו ("בערבה", "ויהי ערב", תחילת היום), צריכה להיות "מול סוף"^א כמו "מול סוף" (ניקוד המלים מתחלף), תודעה של עמידה מול השכינה הנקראת סוף (כמו שיתבאר).

לחשוב על הסוף

לפי זה יש לפרש בפשטות "בערבה מול סוף": מתחילת ימי חייו צריך להיות מול עיניו

א. אבות ג, א. ב. ברכות יז, א. סוף אדם למות ר"ת סאל, שם קדוש, חת"ך באתב"ש. ד. שבת קנג, א. ה. יחזקאל מ, ו.

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב ח' אייר תשפ"ב. א. מול סוף = 222 - 6 פעמים 37 (ממוצע כל אות) = ברך (אחד השרשים שיש בו משמעות לכל ו הצירופים).

החשך והצער, ש"לפום צערא אגרא", וכמה שיש עכשיו חשך הרי "יתרון האור מתוך החשך" דווקא. ורמז: **ערב** = 16 פעמים **טוב**, 4 פעמים **חיים**.

ועוד, ערב-חשך שייך לעולם הבריאה, "בורא חשך", סוד העלאת הגרים (כמבואר בקדושת לוי פרשת בלק), וזהו "מול סוף" מקור העלאת נשמות הגרים לשכינה ("סוף") ששם אחיזתם.

תיקון הברית

"בין פארן ובין תפל" – פארן רמז ל"פרו ורבו", תפל רמז לדבור (כפירוש רש"י שרומז לדברים שתפלו על המן), ברית הלשון וברית המעור, ששתייהן צריכות להיות "מול סוף", בקדושה ושמידה מעולה.

ורמזים: מעור לשון ר"ת **מל** (קשור לסוד החשמל, חש-מל, שתיקה ודבור, שצריך להיות הן במעור והן בלשון). **מעור לשון** = **שבת**. **ברית המעור ברית הלשון** = 1936 = 44 ברבוע, כאשר הערך הממוצע של כל מלה הוא 484 = 22 ברבוע, סוד **כב** אותיות הלשון (השייכות גם לברית המעור, כמבואר על הפסוק **"וישכב במקום ההוא" יש כב**).

פארן תפל משלימים ל-841, **כט** ברבוע שהוא **כא** (אהיה) בהשראה. במילוי, **פא אלף ריש נון תו פא למד** = 1369 = **יחידה** ברבוע = **חסד גבורה תפארת** = **ורוח אלהים מרחפת על פני המים** ("זה רוחו של מלך המשיח")! חלק המילוי בלבד = 528, **לב** במשולש (ועם הכולל, היינו ההפרש בין 841 ל-1369 כולל שני הקצוות = 529 = **תענוג** = 23, **חיה**, ברבוע!), 841 ועוד 1369 (השרש ועוד החשבון במילוי) = 2210 = **פה** פעמים **הוי** = **טוב** פעמים **עין**, "טוב עין הוא יברך", היינו "עין טובה", הדרך הטובה שידבק בה האדם, שבא על ידי שלמות תיקון הברית, ברית המעור וברית הלשון, הכל מול סוף כנ"ל.

האיש], וכן "אשת חן תתמך כבוד" ("אין כבוד אלא תורה"), וכך על ידי ההזדהות עם השכינה ("מול סוף") מתעלה לדרגה עליונה.

ועוד המלכות-סוף נקראת "אתה" (כמבואר בתניא). אם כן, העבודה של "מול סוף" היינו לעמוד נוכח פני ה' "פנים בפנים", כמו אמירת "ברוך אתה" לנוכח, "אשגחן אפין באפין" (שייך במיוחד לשנה זו, **תהא שנת פנים בפנים**).

המושג סוף מתקשר גם למושג 'אין סוף': מבואר ש'אין סוף' היינו מלכות דאין סוף דווקא, דהיינו הדרגה האחרונה, הסוף, של אור אין סוף. למלכות אין מעצמה כלום, וכך היא משקפת את כל האין סוף שמעליה. נמצא שהמלכות היא האין, בסוד "אין מזל לישראל", שרש נשמות ישראל שנחצבו מתחת כסא הכבוד (בחינת השכינה). השרש האמתי של האין הוא המזל של כתר עליון, אך "כתר עליון איהו כתר מלכות" (**כתר מלכות** = **בראשית ברא**).

ערבות הערב

"בְּעֶרְבָה" נדרש מלשון ערב, "ויהי ערב ויהי בקר", "ברישא חשוכא והדר נהורא!". הערב-החשך הוא תחושת רחוק, העלם אלקות, אך ערבה-ערב הוא גם מלשון ערבות (כמו ש"כל ישראל ערבים זה בזה" נדרש גם מלשון ערבות) – בערב ישנה תחושת ערבות-מתיקות מיוחדת, בהרגשת האור שעתיד להאיר (מתוך אמונה, "ואמונתך בלילות").

זהו "בערבה מול סוף" – תחושת הערבות ("בערבה") שיש בעמידה מול השכינה ("מול סוף") דווקא בערב, שהרי השכינה נמצאת בתוכנו ("ושכנתי בתוכם", בתוך הלב של כל אחד ואחד) בכל מצב, גם ובעיקר בזמן של ערב וחשכות. ערבות זו היא גם ההרגשה, בזמן

יבנה המקדש

(והוכחות לכך מדברי חז"ל). מצד שני מצינו בדברי חז"ל שהבית השלישי יבנה באופן נסי, בידי שמים: "מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים, שנאמר 'מקדש ה' כוננו ידיך'¹. וכך מוסבר שבית ראשון ובית שני לא התקיימו כיון שנבנו בידי אדם, אבל "לעתיד לבוא כתוב 'בונה ירושלים ה'", הוא ולא אחר, ולבניין זה אנו מצפים ולא לבניין של אדם שאין בו קיום כלל².

יש כמה דרכים ליישב בין המקורות³. ודאי שמבחינת ההלכה המצוה אכן מוטלת עלינו כאשר מתאפשר קיומה, אך איננו יודעים כיצד יהיו הדברים בפועל ויתכנו דרכים שונות המשלבות בין המעשה האנושי לסיוע האלוהי, כמו שנאמר על המשכן ש"משה הקימו אך באמת הוא "הוקם מאליו"⁴ (ועל הופעת הגאולה והגואל בכלל נאמר "זכו, עם ענני שמיא [בדרך נס]. לא זכו, עני ורכב על חמור [בדרך הטבע]"⁵).

בעומק: שלמותו ונצחיותו של הבית השלישי תלויות בהיותו מעשה אדם ומעשה שמים גם

מי יבנה את בית המקדש השלישי? אנו מכירים שתי תשובות עיקריות, סותרות לכאורה: אנחנו נבנה את המקדש, ה' יבנה את המקדש. מצד אחד, בניין המקדש הוא מצוה בתורה, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"⁶, ככל תרי"ג המצוות שעלינו לעשותן (כאשר קיום מצוה זו החל בעשיית המשכן בידי משה רבינו, ויתקיים בשלמות בבית השלישי⁷). איננו יכולים לפטור עצמנו מקיום המצוה ב'תירוץ' שהקב"ה יעשה, והרי "אין סומכין על הנס"⁸ (יתרה מזו, יתכן שמקדש שנעשה בדרך נס גמור פסול לעבודה⁹)! בפרט, בניין המקדש הוא מתפקידי המשיח, מלך בשר ודם שיוביל את בניין המקדש, כמו המלך שלמה בשעתו, כמודגש בדברי הרמב"ם¹⁰

1 ירושלמי מגילה פ"א הי"א ("לכשיתעוררו הגליות שהן נתונות בצפון ויבואו ויבנו בית המקדש שהוא נתון בדרום"). בראשית רבה סד, י (מעשה התחלת בניין המקדש בימי רבי יהושע בן חנניה). ועוד.
2 רש"י סוכה מא, א ד"ה אי נמי.
3 זהר ח"ג ר"ג, א (בתרגום חפשי).
4 ראה לקוטי שיחות ח"א עמ' 98, 185. ח"ג עמ' 84. ח"ח, שיחת מסעי בין המצרים.
5 רש"י שמות טל, לג. וכן לגבי המנורה, רש"י שמות כה, לא (וראה גור אריה שם "דודאי צריך להראות למשה עד שידע והבין תבנית המנורה, ואז היה מתחיל במעשה המנורה, ונעשית מאליה. ומכל מקום היה צריך למעשה משה, כי לישראל צוה לעשות אותה, ולא שתהיה לגמרי על ידי מעשה ה'. ולפיכך היה צריך להבין תבנית המנורה, דאם לא כן איך יתחיל לעשות, וכאשר התחיל לעשות גמר השם על ידו. וכל הפעולות שבאים מלמעלה צריך שיעשה האדם למטה" וכו').
6 יא סנהדרין צח, א.

נערך ע"י יוסף פלאי, לפי המאמר 'מי יבנה את הבית השלישי', מלכות ישראל ח"ג (וראה בספר 'אל גבעת הלבונה', בפרק 'מעשה ידי צדיקים').
א שמות כה, ח.
ב ראה רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"א.
ג פסחים סד, ב ("לא סמכין אניסא", עיי"ש). קידושין טל, ב ("לא סמכין אניסא"). וראה אנצ"ת ערך אין סומכין על הנס, וש"נ.
ד ראה מנחות סט, ב "חייטין שירדו בעבים", ובמפרשים שם. ה הלכות מלכים פ"א "המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה ובונה המקדש" וכו'. שם ה"ד "ואם יעמוד מלך מבית דוד... אם עשה והצליח... ובנה מקדש במקומו". וראה הלכות מעשה הקרבנות פ"ב הי"ד "בימי המלך המשיח כשיבנה בית שלישי". הלכות פרה אדומה פ"ג ה"ד "העשירית יעשה מלך המשיח מהרה יגלה".

ומכוחו (כידו הארוכה).

בניין המקדש הוא היעוד המופלא וגם המשימה הלאומית הגדולה שלנו, ויש לראותו בתוך התמונה הגדולה והשלמה של הגאולה וימות המשיח: מתוך חזרה בתשובה-מאבה אל ה' ואל תורתו, בהנהגה מלכדת ומתוקנת החותרת לבניין המקדש ותיקון עולם במלכות שדי. "וְעַבְדֵי דָוִד מְלֶכְךָ עֲלֵיהֶם וְרוּעָה אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם וּבְמִשְׁפָּטֵי יִלְכוּ וְחֻקְתֵי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אוֹתָם... וְנִתְּתֵי אֶת מִקְדָּשֵׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם".²

יג | יחזקאל לז, כד-כו.

יחד! זהו גילוי אלוקי נעלה, הנמשך ב'אתערותא דלעילא', למעלה מגבולות ומגבלות העולם. אך התכלית היא השראת השכינה במעשה ידינו, לא כגילוי אלוקי הנתפס 'מחוץ' לאדם עצמו (נס האונס את האדם העלול לנס ממנו), אלא בהזדככות האדם עד שהקב"ה מופיע דרכו ממש. כך המקדש הוא בור-זמנית "מעשה ידי צדיקים"³ ומעשה שמים, "מקדש אדני כוננו ידיך". התודעה של בוני המקדש היא ענוה ושפלות בפני ה', וכך הם מזדככים וזוכים לפעול בשמו

יב | כתובות ה, א, עיין שם.

ניגון

519 | ח"י תשרי תשפ"ב

הסיפור החסידי

החווה מלובלין | תשובה ואהבה

רבי יעקב יצחק הלוי הורוויץ, שכונה "החווה" בשל ראייתו הפלאית למרחקים בזמן ובמקום, נולד בשנת תק"ה בפולין. היה תלמידם של ר' שמעלקע מניקלשבורג והמגיד ממעזריטש, ואחרי הסתלקותם הפך לתלמידו המובהק של ר' אלימלך מליז'ענסק. הוא התיישב בעיר הגדולה לובלין והקים בה את חצרו, שהמונים נהרו אליה. החווה שלח את בכירי תלמידיו להפיץ את תורת החסידות בכל רחבי פולין וגליציה, וביניהם "היהודי הקדוש" מפשיסחא, רבי אורי "השרף" מסטרליסק, רבי נפתלי מרופשיץ ועוד רבים. החווה עסק רבות בקירוב הגאולה וביאת משיח צדקנו, ובערב שמחת תורה תקע"ה נפל מחלון ביתו בנסיבות פלאיות ועלומות, תוך כדי שמסר את נפשו על פעולות רוחניות לדחיקת הקץ. בעקבות הנפילה הקשה שכב החווה על ערש דווי קרוב לשנה, עד שנסתלק בתשעה באב תקע"ה ומנוחתו כבוד בעיר לובלין.

ספר תורה? אמירת שנים מקרא ואחד תרגום, היא השיא של עבודת "לחיות עם הזמן", כלשון אדמו"ר הזקן. בכל יום ויום מקבל היהודי מסר ישיר מן התורה, והוא הדבר האקטואלי ביותר – וגם המעורר ביותר לתשובה, לתקוה ולבטחון ש"הפעם יהיה אחרת". אפשר אף לומר, כי זו כוונת המשיח כשאמר לרבי יהושע בן לוי שיבוא "היום": אם תקשר את מאורעות יומך עם התורה, ובעצם תהפוך את הנשמה לגשר בין האלוקות ובין העולם – אז אוכל לבוא ולשכון בו [אגב, הדרך הייחודית של החווה לחיות עם הזמן, מלמדת גם כי לכל פרשה ישנו סוג מיוחד של תשובה המתאים לה: לא הרי תשובה של שבת חזון, כהרי תשובה של שבת נחמן].

מן הצעקה המאווימת, השבה בכל שבוע, ניתן לטעות ולחשוב כי החווה היה צדיק שכולו יראה, פחד וריחוק. אך הדברים רחוקים מאוד מן האמת. בחצרו שרדה אווירה של פתיחות ונעימות, והוא נהג לומר כי אינו מסוגל להטיל אימה על תלמידיו. ומנהג היה לו, לחפש בכל יום ילד קטן כדי לתת לו מעט דמי כיס. את מנהגו

מנהג מיוחד היה לחווה מלובלין על פי האר"י הקדוש [שיום פטירתו חל ארבעה ימים לפניו]: בכל ערב שבת, כשהיה קורא שנים מקרא ואחד תרגום, היה עושה זאת מתוך ספר תורה כשר. בכל פעם שהיה מוציא את ספר התורה מהארון כדי לעבור על הסדרה, היה עומד ליד הספר וצועק לעצמו את הפסוק "ולרשע אמר אלהים: מה לך לספר חוקי?!". אחר כך הרים ידיו ואמר "איך טו תשובה [אני עושה תשובה]". ומיד פנה שוב לעצמו ואמר "אבל לפני שבוע אמרת אותו הדבר!" והשיב "אבל עכשיו אני מתכוון באמת"... כך חזר על עצמו מידי שבוע.

התשובה התמידית, שאינה מתעייפת לעולם מן הנסיון להשתפר, אופיינית לצדיקים רבים – אולם כל צדיק מביא לידי ביטוי את הנקודה הזו בדרכו שלו. באופן מיוחד הצטיין בכך רבי זושא מהאניפולי, למשל, שהיה מבטיח כל לילה ש"מחר באמת יהיה אחרת".

מדוע החווה מתעורר לתשובה דווקא מול

ביראי ה', נובע מכך שאינם מרגישים כי שומרי התורה ומצוות פועלים מתוך אהבה. זהו דור שרק אהבה מדברת אליו: אהבת ה', אהבת ישראל ואפילו אהבת הטבע, הכל קשור יחד, וגורם לכך שאנשי יראה ימאסו.

על פי דרשה זו של רבי זושא מסביר החווה את הפסוק "ואני בה' אצפה, אוחילה לאלקי ישעי, ישמעני אלקי":

והנה, "אני" פרושו יראה. המלה אני רומזת תמיד ליראה, ריחוק והטלת אימה. מדוע? כמו אדם גבור אומר אני הוא, וכן אני ה' דעו מי גוזר עליכם, כן פירש רש"י. יש כאן ריחוק ופעה, היוצרים יראת הרוממות כלפי ה' יתברך. מכך ניתן ללמוד גם לגבי עבודת הנפש שלנו, כי כל מודעות עצמית והדגשת האני באות מתוך צמצום, פחד וצורך לשמור על מקומי. ומה עושים ביראה הזו? זהו "ואני בה' אצפה", לשון "צפוי למזבח", כמו על כל פשעים תכסה אהבה. פירוש: "אני" את היראה, "בה" הוא האהבה [כידוע ששם הוי' הוא שם הרחמים], "אצפה" – אכסה. מסופר כי אצל הבעל שם טוב, היתה שרויה שמחה תמידית על פניו. את יראתו העצומה טמן עמוק בלבו ולא גילה ממנה כלפי חוץ, אך בימים הנוראים התהפכה התמונה: השמחה עברה אל חדרי הלב, ואילו היראה הופגנה בגלוי. אמרה זו של החווה [בגימטריא הוי'], מתאימה להסברו של הרבי כי בכדי להביא את המשיח יש לשמוח תמיד ובגילוי – אפילו בימים נוראים. השמחה היא בת זוג טבעית לאהבה בה מצפה החווה את היראה הטמונה בלב. ואז, כשהיה כן, "אוחילה לאלקי ישעי" הוא מקום הגאולה, "ישמעני אלקי", פירוש: יקבצני. כמו 'יְשַׁמְעֵנִי שְׂאוֹל אֶת הַעַם'. כי זה הוא בעקבות משיחא, ויהיה הגאולה. במהרה בימינו אמן!

זה הסביר: הדבר הגדול ביותר הוא לגרום נחת רוח ליהודי. אם אתן סכום כסף לאדם מבוגר, כמה ישמח בו? מעט מאוד... הטרדות יציפו אותו וימנעו ממנו לשמוח, אפילו אם יהיה זה סכום משמעותי. ילד קטן לעומת זאת, שמח ונהנה מאוד מן הפרוטות הכי קטנות.

מהו היחס, אם כן, בין היראה לאהבה אצל החווה? על כך הוא מביא בספרו דרשה מרבי זושא מאניפולי, שכזכור דומה לו גם בעבודת התשובה, ומרחיב בה:

מעין זה יש לפרש הפסוק "ואני בה' אצפה, אוחילה לאלקי ישעי, ישמעני אלקי". דהנה שמעתי מהרב ר' זושע שיחי, על מה שאמרו רז"ל: בעקבות משיחא... יראי חטא ימאסו. אמר הוא [רבי זושא], שיהיה אז עיקר לעבוד אותו יתברך [באהבה], ומדרגת יראת חטא ימאסו... וזה ואני בה' אצפה לשון צפוי למזבח, כמו על כל פשעים תכסה אהבה. פירוש, "אני" את היראה, "בה" הוא האהבה, "אצפה" [ו]אכסה.

רבי זושא הופך בדרשתו את הקללה לברכה, ואת מאיסת היראה לבקשת אהבה. כל פעולה מיראה, אפילו יראה מתוצאה רוחנית שלילית שתהיה לחטא על הנפש, תהיה מאוסה ונמוכה מחמת אהבת ה' השופעת שיביא המשיח. בכלל, הדרך של פנימיות התורה היא למעט בעייסוק בעונש ובדין. כך מסופר על האריז"ל, כי אמר שביכולתו להעניש את מתנגדיו – "אך כעת הוא עולם התיקון, וחס לי להעניש שום בריה". אפילו במקומות שנצרכת בהם הפעלה של מדת הדין, היא איננה עונש כי אם שכר – דאגה לתיקון החוטא, על דרך "שכר עברה עברה" שבפרקי אבות.

ואפשר לומר, כי באמת הא בהא תליא: המצב השורר היום, בו רבים בציבור מואסים

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

חלום על ספר תורה שכמעט נפל

לפני מספר ימים ראיתי בחלום ספר תורה פתוח שכמעט נפל – הקצה של הקלף נגע כבר ברצפה ואז מישהו תפס את הספר לפני שנפל. אני לא החזקתי את ספר התורה, רק צפיתי מהצד ואני זוכר שגם בחלום אמרו שזה לא כל כך נורא, כיוון שהספר לא ממש נפל. מה משמעות הדברים? האם יש משהו שעלי לעשות?

מענה:

החלום הזה הוא סימן שאתה צריך להיות מ'תמכין דאורייתא'. אתה גם צריך

לתמוך בתורה בעצמך, ע"י שתלמד יותר – ומכיוון שחלום שייך לפנימיות, ראוי שתלמד יותר את הממד הפנימי של התורה כפי שהוא מופיע בעלון נפלאות שלנו. כמובן, עיקר הפשט של "תמכין דאורייתא", הוא שתעזור – תתרום ללימוד תורה – הן בכסף, והן במה שאתה יכול את לקשור את העיסוק המקצועי שלך לעזרה וקשר למוסדות חינוך ולימוד תורה.

שם לתינוקת

כשאשתי נולדה לא נתנו לה

שם עברי. במהלך השנים, היא נקראה בכמה שמות עבריים שלא "נתפסו" עד שנקראה בשמה הנוכחי, איתו היא מזדהה ומרגישה מצוין.

במזל טוב נולדה לנו כעת בת ורצינו לתת לה שני שמות. העניין הוא שהשם השני אותו חשבנו לתת לבתנו, הוא אחד השמות בהם נקראה אשתי במהלך השנים. האם זה נכון לתת את השם הזה כשם שני לבתנו?

מענה:

לא כדאי לקרוא לבתכם בשם הזה. ב"ה יש עוד הרבה שמות מהם תוכלו לבחור.

בית בחירה בחפלות

באקוס אָלר! בַּחַר

בית המקדש, ביתו של ה' יתברך, עומד במקום החשוב והקדוש ביותר בעולם – בירושלים. אבל כאשר אני פותח את החמש ומחפש בו את ירושלים אני לא מוצא אותה מזכרת בשמה אפילו פעם אחת. פלא! פעם היא מכונה "שֵׁלֶם" ופעם "הר המזריה" אבל זה רק ברמז. יותר מקף, גם כאשר ה' מצוה אותנו במפדש לבנות את בית המקדש או להקריב בו את הקרבנות לא מזכר היכן אמור להיות אותו מקום. המידע היחיד שאנו מקבלים הוא, שהדבר יקרה "במקום אשר יבחר ה'". כלומר, לא רק שאנחנו לא יודעים, אלא כפיכך גם ה' עצמו עוד לא החליט.

עוברות שנים. עם ישראל נע ונד במדבר ארבעים שנה עם משכן 'מתקפל'. גם כאשר נכנסים לארץ ממשיך המשכן לנוע בין מקומות שונים: בגלגל, בשילה, נב וגבעון. רק אחרי 480 שנה מיציאת מצרים זה קורה. דוד המלך מקבל אשור משמים

"מה אתה בומר: ארץ, תשוח' אצמא ilc שירי?"
 "באמת, לוא דבר! מ' בכדל אאר לאנ' רצה?"
 "את זה הואיל' ע'... תבחר דלמות מלפ..."
 "דמחר? אר בךר כ' דלד'..."

"משונכנס אב ממעטין בשמחה", וכבר הסבירו צדיקים כי את הגלות הקשה אנו ממעטין על ידי תוספת שמחה. מה הכי יכול לשמח אותנו בימים אלו?

אומר רבי לוי יצחק מברדיטשוב: שבת חזון נקראת כך משום שלכל יהודי מראים בה את בית המקדש העתיד להבנות. כמו ילד קטן שהבטיחו לו חליפה חדשה בתנאי שיצליח להתנהג יפה. אבא קורא לו, פותח את הארון ומראה לו לרגע קצר את החליפה, שיתחיל לקבל חשק. זו ההצצה של שבת חזון, ואני חושב שאין דבר שיותר ישמח אותנו וימעט את הגלות מאשר שנדבר על... בית המקדש!

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

— זו בעצם העדפה. אמנם אף אחד לא מכריח אותי, ואני מחליט בעצמי את מה לקחת, אבל מישהו אחר יצר עבורי את שתי האפשרויות ולא השאיר לי הרבה ברירה — או זה או זה. לעמת זאת, אופנים מזהב עם כנפים שייכולים לטוס באויר — זו לא אפשרות שקיימת, אבל אם הייתי יכול שיהיו לי כאלו אופנים — זו כבר הייתה ממש בחירה, כי את זה אני ממש רוצה!

אָלֶר בְּחִירָה

ה' יתברך בחר בנו, "מכל העמים". כך אנו מברכים בכל בקר לפני למוד התורה, וזה אומר שה' לא רק מעדיף אותנו מהאחרים. הוא ממש רוצה וחסך בנו וזוהי כבר בחירה אמיתית, בחירה חפשית. את ה' אף אחד לא מכריח ולא נותן לו לבחור בין אפשרויות. זה הוא שהמציא הכל, ולכן זוהי הבחירה שלו! שימו לב: את הכח הזה מעניק ה' לנו, עם ישראל. לבהמה אין ממש בחירה. כאשר היא רעבה היא תעדיף לצאת לרעות בחוץ וללחץ עשבים וכאשר ירד גשם היא תעדיף להכנס למקום מסתור. יש לה העדפה חפשית, לא בחירה. לאדם יש מרחב יותר גדול להחליט, אבל גם הוא עלול למצא את עצמו נע בין העדפה להעדפה. הרי בסוף הכל לא הוא החליט להגיע לעולם... מהרגע בו הוא נולד הוא מנסה להעדיף את הדרך הנוחה ביותר עבורו. זה עוד

למקום הנבחר לבית המקדש בהר הבית, ושלמה בנו מרשה לבצע את מלאכת הבנין. הקשר בין המקדש לפעלת הבחירה אומר יותר מאשר 'דרךשני'...

בְּחִירָה ic בְּלִבְכֶם?

הלכתי בחפש הקודם עם אמא לבחור את הפרס שהבטיחו לי. זה היה בסופו של מבצע ארוך על שקידה בלמודים. אבא ואמא הבטיחו לי פרס 'שנה' אם יראו אצלי רצינות, ואכן השקעתי, "יגעתי ומצאתי". נכנסנו לחנות האופנים ומדדנו אופני הלוכים מתאימים מדגם איכותי. נשאר לבחור רק את הצבע. רד/אדם/סגל לא בא בחשבון. שחר בסדר, אפוד גם, בסוף הלכנו על הפחלים. "אבא, כחל יותר בהיר אין להם?", שאלתי בתקנה. "חפשתי, אבל אין. אתה מעדיף צבע אחר?"

טוב, כמו שהבנתם, העדפתי כמובן את הפחלים. העדפתי, אבל קשה לי לומר שזה מה שבחרתי, כי לבחור זה משהו שממש רציתי מהתחלה. פחלים הם מה שהיה בחנות ולא הייתה לי ברירה, ולכן העדפתי את האפשרות שיותר קרובה ללבי, אבל אני חוזר ומדגיש: זה לא בדיוק מה שעליו חלמתי.

באו נדיק את ההגדרות: כאשר עומדות בפני שתי אפשרויות (או יותר) ואני צריך להחליט בין השתיים

המקדש – "בית הבחירה". ה' בבחירה חפשית בוחר בננו, אנחנו בבחירה חפשית בוחרים בו, והמקום בעולם הגשמי בו מתגלה הבחירה הכפולה הזו הוא בית המקדש. ה' רוצה שנתנגע ונתגעגע, נחפש ונבקש אותו. בלשון התורה "לשכנו תדרשו ובאת שמה". דוד המלך מספר על עצמו שאינו מצליח להרדם בלילות. "אם אעלה על ערש יצועי. אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה". מה מטריד את מנוחתו? לא, לא האויבים הרבים המבקשים את נפשו. משהו אחר מציק לו: "עד אמצא מקום לה". היתכן? אני יושן לי במטה חמה בתוך ארמון מפאר ולה' עוד אין בית?! הרי כל העולם נברא רק כדי ש'ה' ישכן בתוכנו. וכך דוד המלך דורש עד שמוצא את המקום הנבחר.

שנזכה לדרש את ה' בלב שלם, ולבחירה חפשית במקום הנבחר!
שבת-חזון שלום ומברך!

5?

לא נקרא באמת לבחר. אבל ליהודי – ורק לו – יש בחירה חפשית באמת! יש לו נפש אלקית, "חלק אלוה ממעל ממש". כל מה ש'ה' רוצה ומענין בו הופך להיות רצונו שלו, לגמרי, ושום דבר לא יכל באמת למנע אותו מלבחר בו.

"אשר בחר בנו" פרושו ש'ה' הטביע את פח הבחירה החפשית שיש רק לו – בנו! ליהודי יש פח ללכת ולפעל בשליחותו של ה' יתברך בעולם גם כאשר לכלם נראה שאין ברירה וצריכה להכניע. אם ה' רוצה בך אפעל כנגד הטבע, במסירות נפש.

יִבְחַר דָּלוּ אֶת נַחֲמָתוֹ!

נחזור לירושלים. מהי הסבה לכה שבתחלה ה' העלים והסתיר מידיעתנו את מקומו של המקדש? מדוע הדבר נשאר בגדר חידה שפתרונה התגלה רק בדורות הבאים – "במקום אשר יבחר"?

התשובה כנראה נעוצה בשמו של

השנה נאכל בתשעה באב!

תשעה באב חל ביום השבת, "יומא דנשמתא", בו מותר ורצוי להעלות על שולחנו מעדנים "כסעודת שלמה בשעתו", אך באם חלילה לא יבוא משיח נעבור במוצאי־שבת מתענוג לעינוי בצום ה'נדחה'. הניגוד הזה הוא הזדמנות טובה להתבונן ביחס הנכון אל הגוף על הציר שבין עינוי לתענוג.

תפיסת היסוד עליה מתחנך יהודי היא שעליו להגביר את נשמתו על גופו – לצמצם את תענוגות הגוף, לתת לו את צרכיו הבסיסיים בלבד ולהתמקד בשאיפותיה של הנשמה. אמנם בתפיסה הזו, שאפיינה את כל הדורות, יש ממד גלותי מובהק. בחיים בארץ ישראל, ששיאם בנין המקדש, נדרש דווקא חיבור בין הגוף והנשמה – הכל במגמה לעשות לה' יתברך דירה בתחתונים. לכן, עם ההתקרבות לימות המשיח, עלינו ללמוד כיצד לחבר את תענוג הנשמה עם תענוג הגוף (עבודה נשית, אותה נדרשים גם הגברים ללמוד עם עליית מעמד האשה).

שני שיעורי הגליון השבוע נוגעים בעבודה החשובה והמחודשת הזו: בשיעור הראשון, העוסק בעבודת הצום־הנדחה, מוקדש פרק שלם לתהליך ההיסטורי ששואף לחיבור הזה ולחשיבותו העקרונית. בשיעור השני מדובר על יישום מעשי בדורנו, שפרישות־מעשית רחוקה ממנו מאד, של עבודת הפרישה מהמותרות – חיים מלאים בעולם הזה, תוך ההתמקדות בנקודת־עניין אחת ויחידה, מילוי שליחותנו בעולם.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ך